

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΓ'. - φύλ. 17 * ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ, 25 ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ 1915 * ΑΡΙΘΜΟΣ 562

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΞΕΦΥΛΛΙΖΟΝΤΑΣ ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ
ΣΤΙΧΩΝ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

3.-

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο ΑΔΕΡΦΟΣ ΜΟΥ Ο ΓΙΑΝΝΗΣ. Διά στόματος Πάπ. ΓΟΥΣΤΑΒΟΣ ΓΚΕ-Γ-ΓΕΡΣΤΑΜ. Το βιβλίο του μικροῦ ἀδερφοῦ (συνέχεια).
ΚΩΣΤΗΣ ΚΟΝΤΟΣ. Ἄνθινα Τραγούδια.
Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ. Ἄερόπορος.
ΟΡΝΙΘΗΣ. Το ἄγιοκέρι.
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Ξεφυλλίζοντας ἓνα βιβλίο στίχων (τέλος).
ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ. Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ.—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΑΕΡΟΠΟΡΟΣ

ΑΔΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΚΥΡΓΕΡΗ

Ἄκόμα πὺ ψηλότερα κ' ἀπ' τὸν ἀετὸ, κ' [ἀκόμα
ψηλότερα ἀπ' τὰ γνέφη,
Ποὺ νὰ μὴν ξεχωρίζει ἡ γίς, τὸ μάτι ἐκείθε [ὡς στρέφει,
Παρά σὰ σβῶλος χῶμα.
Ψηλότερα ὅλο νὰ πετᾶς νοῦς καὶ καρδιά, [ν' ἀγγίζεις...
Τὸ θολωτὸ μὲ τ' ἄστρα,
Καὶ σὰν ἀφίνεις τὸ κορμὶ, μέσ' ὅσ' τὴν αἰθέ- [ρα πάστρα
Σὰν πέτρα νὰ λαμπρίζεις
Διαμαντικὰ, στὸ ἀντίφραγμα τὸλόχρυσο τοῦ [Φοίβου,
Κένω θὰ κατεβαίνεις
Μόρμη καὶ χάση ἐφήβου
Νὰ φαίνεσαι θνητὸς ὑγιὸς οὐρανογεννημένης.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΣΑΑΔΗ.—Ὡ ἰσχυρὸς τῆς γῆς! Μὴν ἀφίνεις τὴν καρδιά σου νὰ παρασρῆθαι σὲ πάθος τυφλὸ γιὰ μιὰ γυναῖκα.

Ἡ ἀμέσως παρακάτου μικρὴ σειρὰ τῶν τραγουδιῶν (σ. 145—163) τῶν γεννημένων ἀπὸ τὴν ἐντύπωση κ' ἀπὸ τὴ συγκίνηση μπροστὰ σὲ ἀρχαῖα χαλάσματα καὶ σὲ ἀρχαῖα πλάσματα καὶ φαντάσματα, πρέπει καὶ αὐτὴ νὰ κοιταχθῆ ἀπὸ γωνιὰν ἀνάλογη πρὸς ἐκείνη τοῦ σταθῆκαμε γιὰ νὰ γνανατέψουμε τὰ εἰκονίσματα τοῦ θανείσθηκε ὁ ποιητὴς ἀπὸ τὸν ἐπικὸν πίνακα τῆς τελευταίας ὥρας. Τὰ χαρακτηρίζει πῶς πολὺ προσπάθεια καὶ διάθεση ὄχι ἐξαρχαϊσμοῦ, τρόπον τινά, τοῦ ποιητῆ, συρμένου ἀπὸ τὸ ξάνοιγμα καὶ κυριευμένου ἀπὸ τὴν ἀντικειμενικὴν ὀπωσθήποτε ἀναπαράσταση τοῦ κόσμου του, μὲ προσπάθεια καὶ διάθεση, μὲ τὰ μοτίβα τοῦ περασμένου, νὰ ξεμυστηρευτῆ ὁ ποιητὴς τὰ τωρινὰ του, μένοντας ὅσο μπορεῖ νέος. Τέτοια, καὶ μὲ ἄλη τὴ ζωηρὰ τονισμένη ἐπίκληση τῆς «Κόρης τοῦ Πριάμου», τὴ περισσότερα τὸ ὑποδειγματικώτερο, οἱ στίχοι «Σὲ μιὰ Κόρη τῆς Ἀκροπόλεως». Μὲ δὲ θὰ ἐδλεπα ἴσως τὴν ἀνάγκη ξεχωριστὰ νὰ σταθῶ ἀπὸ πάνω τους, ἀνίσως δὲν τελειώνανε μὲ τὸ ξαφνιστικὴς γιὰ μένα ὁμορφιάς μυθολογικὸ ὄμοιο γόημα τοῦτο :

Πόσες γενιὲς γενιῶν ἐπέρασαν
Γιὰ νᾶρθῆ ἡ μέρα, ἡ ὥρα ἐκείνη,
Καὶ πόσες ἄλλες θὰ περάσουνε
Γιὰ νᾶρθῆ δεύτερη φορὰ!

Ὡ θαῦμα! Οἱ πόνοι ἐβαλατωδῆσαν
Κ' ἐσώπασαν οἱ αἰῶνοι θρηνοὶ
Κι' ἀπλώθηκε στὰ κρῦα χαλάσματα
Μιὰ οὐρανογέννητη χαρά.

Ὅλο τὸ φῶς ποὺ ἦσαν τὰ μάραρα
Τὸν ὕπνο αἰῶνων κοιμισμένα,
—Χρυσάφι τῶν ματιῶν ἀλόγιαστο—
Τὸ σκόρπισαν σὲ μιὰ στιγμή.

Κι' ὀλόρθοι οἱ στῦλοι ἀκέρια ἐστύλωσαν
Τ' ἀετώματα τὰ γκρεμισμένα,
Στὸ βάθος ὑψώθηκαν τ' ἀγάλματα
Κι' ἀναψαν οἱ σβυστοὶ βωμοί.

Καὶ κάτι ὠραῖο σὰ δοξολόγημα,
Πρὸς τ' οὐρανοῦ τὴ θεῖα γαλήνη

Ἄφωνο, ἀργό, ἑλαφρὸ ἐρπετοῦγισε
Μ' ὀρθάνοιχα λευκά φτερά.

Πόσες γενιές γενιῶν ἐπέρασαν
Γιὰ νάρθη ἢ μέρα, ἢ ὥρα ἐκείνη,
Καὶ πόσες ἄλλες θὰ περάσουνε
Γιὰ νάρθη δεύτερη φορὰ!

Ποῖς ξέρει σὲ ποιὴν ἡδονικὴν ὑπέρτατη στιγμή
καὶ ποιῶν ματιῶν εὐλογία θάπλωθηκεν ἀπάνου ἀπὸ
τάρχατᾶ χιλιάσματα, καὶ ξενανιώσαν ἐκεῖνα καὶ σὰν
ἀκέρια ξανανθίσαν. Ἡ ἀναγέννηση δὲ δουλεύει στὴ
φύση μόνο καὶ δὲν παρουσιάζεται μονάχα στὴν ἱστο-
ρία. Τὴ φέρνει καὶ ἡ κατεχοχὴν πλαστικὴ δύναμη
τὴ φέρνει, ὦ ἰδέα, ἐσύ. Καὶ θὰ μπορούσανε νὰ χρειο-
στούνε στὸ ποίημα τοῦτο, σάμπως γιὰ βοηθητικὸ
συμπλήρωμά του, οἱ στίχοι ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ σειρά τῶν
Εἴπε' ἐκεῖ πού ὁ ποιητὴς τραγουδεῖ τοῦ ματιοῦ, τοῦ
ἀπάνου ἀπ' ἑλα ἰδεολογικοῦ αἰσθητηρίου, τὴ δύναμη:
«Γάμέτρητα τὰ μάτια τὰ ὁμορφα» πού μὲ τὸ φῶς
τους ὁμορφαίνουν «τάρχατᾶ κιτρινοθώρητ' ἀγάλματα».
(Σ. 194) Ὅμως ἀν πηγάζῃ ἀπὸ τὸ ποίημα τοῦτο κά-
ποια φιλοσοφικὴ ἀντίληψη τῆς ζωῆς, καθὼς συμβαί-
νει συχνὰ πυκνά, στὰ ὄρατα τραγοῦδια καὶ στὰ ἀπλού-
στερα, κ' ἐκεῖ πού κανεὶς δὲν ὑποψιάζεται, μήτε κά-
ποτε κι ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς, πὼς μπορεῖ νὰ χωρέσῃ μέσα
τους φιλοσοφία, — ἡ φιλοσοφικὴ αὐτὴ ἀντίληψη, εἶναι,
βέβαια, τὸ περίφημο νιτσιακὸ δόγμα τοῦ αἰώνιου τῶν
ὄλων ξαναγυρισμοῦ. Κ' ἐδῶ θὰ μπορούσα νὰ θυμῆσω
ἀπὸ ἀνάλογη κινημένο παρατήρησι, τὸ βαλμένο στὸ Β.
τόμο ἀπὸ τὰ «Γράμματα» μου πεζογράφημα «Ἡ
τρελὴ μητέρα» ὁ τίτλος ἐνὸς μικροῦ τραγοῦδιου, ἀπὸ
τὴ «Γαλήνη», τὸ πρωτύτερο βιβλίον στίχων τοῦ ἴδιου
τοῦ ποιητῆ ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ τοῦ τραγοῦδιου ἐκεῖ-
νου, μολταῦτα πολλὰ δικφορετικοῦ ἀπὸ τὸ ὑμολό-
γημα πού μὲ στικματᾶ στὰ «Φωτερὰ Σικτάδια», κά-
ποιοι μου στοχασμοὶ γιὰ τοὺς τρόπους καὶ γιὰ τὰ εἶδη
τῆς φιλοσοφικῆς ποιητικῆς τέχνης.

Ἀράδα παίρνοντας τὰ τραγοῦδια πού ἀρχίζουν ἀπὸ
τὸ στίχο «Εἴπε' εἶν' ὁ βωμός μας ἀνθοστόλιτος», δια-
κρίνομε σὲ τοῦτα μέσα κάποιο, ἀργὸ ἢ γοργό, περ-
πάτημα τοῦ ποιητῆ πρὸς μιὰ φωτεινότερη ἀντίληψη
τοῦ λυρισμοῦ, πρὸς ἕνα μυστηριακὸ ὕψος. (Κοίτα τὰ
ποιήματα σελ. 181, 182, 183, 186, ἴσως καὶ τὸ μακρό-
τερο ἀπ' ὄλα τὸ ἐμπνευσμένο ἀπὸ ἕνα ρητὸ τοῦ κατὰ
Ἰωάννην Εὐαγγελίου, μὰ πού, καλὰ δὲν ξέρω γιατί,
δὲν τὸ συμπαθῶ ξεχωριστά.) Τὸ σκῆδιο τοῦ ἀρθρου τοῦ-
του καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς συντομίας δὲ μ' ἀφίουν νὰ
σταθῶ ἐξεταστικώτερα, καθὼς θὰ ἤθελα, στὸ ξεφύλ-
λισμά μου. Ἡ γλώσσα τοῦ ποιητῆ, χωρὶς νὰ δείχνε-
ται πλοῦσια καὶ σπάταλη σὲ σπάνια ἢ σὲ πρωτόγαλτα
λεξικὰ καὶ φραστικὰ εὐρήματα καὶ σχήματα πού τόσο
οἱ τεχνίτες ποιητὲς τὰ κυνηγοῦν καὶ τ' ἀγαποῦν, εἶναι
μολταῦτα γλώσσα δημοτικὴ καλλιτεχνικὴ, καλὰ στη-
ριγμένη στὸ ζωντανὸ στοιχεῖο τὸ γλωσσικὸ, μὰ καὶ ἀρ-

κατὰ τραδηγμένη ἀπὸ τὴ λεγόμενη «φυσικότητα» στὴ
γλώσσα, πού μοναχὰ οἱ ἀνίδεοι τῆς τέχνης μπορεῖ νὰ
τὴ θεωροῦνε προτέρημα. Καὶ ὁ στίχος, γενικώτατα,
καλὸ κομμένος καὶ χτυπημένος ἔντονα, καθὼς μᾶς
δείχνουν παραδείγματα τέτοια :

Βλέπει τῶν τάφων τὰ φαντάσματα
Καὶ τὰ λευκὰ στοιχεῖα τῶν κάστρων
Κι' ἀκούει τῶν δέντρων τὸ μεγαλόμα
Καὶ τὸ περπάτημα τῶν ἄστρων.

ἢ τὸ τετράστιχο :

Πῶς ; Ποῦ ; Πότε ἀδελφωθήκαμε ;
Σὲ ποιά πλάση περασμένη ;
Ποῦ οὔτε ἐγὼ ἤμουν σάφα πρόσκαιρη.
Κι οὔτ' ἐσὺ μαρμαρωμένη ;

Ἡ τὸ ἄλλο :

Σκοτεινὸς ὁ δρόμος φέρνει
Σὲ μιὰ λόφια χαμηλή
Κάπου μπαίνει — κάτου γέρνει —
Κάτι λέει — κάτι φιλεῖ.

Ἡ στίχοι ἀπομονωμένοι :

— Ὁ κόσμος τῆς ἀγάτης ὁὲν ἔχει ξενιτιά...
— Μέσ' στὴ μαρμαροφάνταστη τοῦ Μάη λαμπρο-
[νύχτια.

Κι ἄλλα πολλὰ τέτοια.

— Ἡ ποίηση τούτη δὲν ἔχει φεγάδια ; Καὶ γιὰ ἕνα
βιβλίον εἶναι κριτικὸ τὸ μίλημα πού τελειώνει σὲ θαμα-
στικὰ ἐπιφωνήματα ; — Μάλιστα. Τῆς κριτικῆς, ὁ κύριος
ὁ βαθὺς σκοπὸς δὲ βρίσκεται μήτε στὴν κατάκριση,
πού μπορεῖ νὰ γίνετα ἀπὸ ψιλολογήματα στοιχείων
παρακατιανῶν, ὄχι σημαντικῶν, πού δὲν τὸ χαρακτη-
ρίζουν τὸ ἔργον καθὼς πρέπει, μήτε στὸν πανηγυρι-
σμό, πού μπορεῖ νὰ εἶναι τυφλός, δογματικός, ἀδα-
σάνιστος. Ἡ κριτικὴ βρίσκεται κάπου ἄλλου, καὶ
στὴν κατάκριση καὶ στὸν πανηγυρισμό, ἢ ἐνωμένα, ἢ
χωρισμένα, μέσα ὅμως καὶ τὰ δύο, γιὰ νὰ μᾶς δείξουν
τὸ σκοπὸ : Πῶς ξέρει ὁ κριτικός, μὲ τὴν ἀνάλυση πού
μᾶς κάνει τοῦ ἔργου καὶ μὲ τὴν ξανασύνθεση (ἐννοεῖ-
ται πὼς τὰ πρόχειρα τοῦτα σημειώματα δὲν ἀξίζου-
νε νὰ σφραγιστοῦνε μὲ τίτλους κριτικῆς δημιουργίας),
μὲ τὸ αἰσθημά του καὶ μὲ τὴ γνώση του, κι αὐτὸς
λογοτέχνης στὸ εἶδος του, μᾶς δείχνει πρῶτ' ἀπ' ὄλα,
καὶ ζωηρότερ' ἀπὸ τὸ συγγραφέα πού μᾶς παρουσιάζει,
τὴν εἰκόνα τῆς δικῆς του τῆς ψυχῆς. Κι ἀν τὸ
ξεσκεπάσμα ἐλαττωμάτων μπορεῖ νὰ χρησιμεύει κα-
θὼς χρησίμευε στὴν καλιὰ Σπάρτη τὸ δείξιμο τοῦ
Εἰλωτα μεθυσμένου γιὰ παράδειγμα, μὰ ὁ θαμα-
σμός καὶ ὁ ἔπαινος στὴν κριτικὴ τέχνη εἶναι, συχνό-
τατα, καὶ κυριώτατα, δείγματα νοῦ κριτικοῦ πού βαθύ-
τερα στοχάζεται, μακρυνότερα βλέπει, καὶ ἡρωικώ-
τερα ἐνεργεῖ.

Μά και τὰ ψεγάδια, στὰ «Φωτερὰ Σκοτάδια» μέσα, υπάρχουν, και θὰ εἶναι, ὑποθέτω, τὰ παραστρατίσματα κυριώτατα, τῶν ἀρετῶν τοῦ ποιητῆ. Θέλω νὰ πῶ πῶς ἡ ἴδια ἡ ἐκφραστικὴ συντομία ποὺ χαρακτηρίζει ἀποκλειστικὰ σχεδὸν τὸν ποιητῆ και ποὺ τὸν κάνει νὰ σταματᾷ τὸ τραγούδι του, συνηθέστατα, ὕστερ' ἀπὸ τὸν ὄγδοο στίχο, δίνει στὰ τραγούδια τοῦτα μορφὴ ἐπιγραμματίων. Τὸ ἐπίγραμμα εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκφράζῃ σὲ συντομίαντες, ἔμως ὄλως διόλου ἀπέριττα, σχεδὸν ἀπόλυτα σφιχτοδεμένους στίχους μιὰ δυνατὴ πολὺ σκέψη, συγκίνηση, γιὰ νὰ μᾶς δείχνηται σὰν ποίημα· ἀλλοιώτικα ξεπέφτει εὐκολα στὸ ἐξυπνόλογο παίγνιδισμα μὲ τὸ λεγόμενον κέντρο, ἢ σὲ κάτι σὰ διδαχτικὸ, σὰ χλιαρὸ, σὰν κρύο. Κάποτε νομίζω πῶς ὁ ποιητῆς ποὺ ἔγραψε τὰ «Φωτερὰ Σκοτάδια» κατακυκλᾷ ἢ ἔτοιμος εἶναι νὰ κατακυκλήσῃ. Ἡ μεγάλη φόρα θέλει και μεγάλο πῆδημα. Μερικά του ποιήματα σὰ νὰ σταματοῦνε, γιὰ τὸς ἔλειψε μιὰ πνοή. Μά δυσκολεύομαι νὰ τὸ βεβαιώσω. Σὰ νὰ μοῦ φαίνεται. Ἀπὸ τὸ φυσικὸ μου, διαλαλῶ τὴν ὁμορφιά· φωνάζω «Εἶν' ἐκεῖ. Ἐκεῖνη!» Μπροστὰ σὲ κάτι ποὺ τὸ ὑποψιάζομαι μονάχα, τὰ χάνω. Ὅπωςδὴποτε, ἀπὸ τὰ ποιήματα τοῦτα, μὲ ἔλο τὸν ἐνθουσιασμὸ ποὺ μοῦ κινουν και μὲ ὄλη μου τὴν πεποίθησιν πῶς πρέπει νὰ βαλθοῦνε στὴν πρώτη γραμμὴ, αἰσθάνομαι ξεχωριστὴ συγκίνηση και προθυμώτερα ξεχωρίζω στίχους ποὺ ὁ λυρισμὸς τοὺς εἶναι πλαστικὸς· μῦθος σὰν τὸ τραγούδι «Προσκυνητριά ἐγὼ και λάτρισσα» ποὺ ἀναφέρει ἡ ἑνα· ὕμνος σὰν τὸ ποίημα πρὸς τὸ Βετχόθεν: «Τῶν μεγάλων ἐπὶ μεγαλήτερος» (σ. 103) ἢ μιὰ εὐγλωττα ρητορικὴ και ξάστερη φιλοσοφικὴ κατάνυξη, ἀνάπτυξη, variation θὰ ἔλεγα, ἀπάνω στὸ θέμα τοῦ Εὐριπίδου «τίς οἶδεν εἰ ζῆν...» κτλ. (σ. 144).

Ἀκόμα θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ παρατηρήσῃ στὴν κατασκευὴ κάποιων στίχων—ὅσο κι ἂν εἶναι τοῦτο σπάνιο στὸ βιβλίον—κάποιαν ἀλυγισιὰ, κάποιους παρατονομίους ποὺ σκληραίνουν ἀχρείαστα τὸ μέτρο, και κάποιια ἀρρονησιὰ, ποὺ δὲν ταιριάζουνε σὲ σοφὸ τεχνίτη κ' ἐξεταστικὸ τῆς λεπτομέρειας, καθὼς εἶναι ὁ Δροσίνης. Ἀπὸ τὸ μεταχειρίσασμα τοῦ κανονικοῦ στίχου και τῆς κανονικῆς τροφῆς (τὸ σύμπλεγμα τοῦ δεκαπεντασύλλαβου μὲ τὸ δεκατετρασύλλαβο σὲ μερικὰ τετρασύλλαβα μᾶς δίνουν ἕνα λεπτότατον ἐκφραστικὸν ρυθμικὸ σχῆμα) ὁ ποιητῆς δείχνη διαθέσῃ, ποὺ ὅσο πάει γίνεται ζωηρότερη, νὰ καλλιεργήσῃ τὸν πολύτετρο, — ἐλεύθερο, καθὼς φραγγίζοντας τόνε λέμε, στίχο— και νὰ λυτρωθῇ κ' ἀπὸ τὴν παθητικὴν ὑποταγὴν στὴν ῥίμ. Ὁ ἀκανόνιστος στίχος βέβαια πῶς πρέπει νὰ δουλετῆ και σ' ἐμᾶς ἐδῶ, κ' ἔχουμε δὲ στὴν ποίησίν μας χαρακτηριστικὰ δείγματα ἐργασίας τέτοιας. Εἶναι και αὐτὸς πηγὴ ἁρμονιών, μᾶζι εὐκολώτερος και δυσκολώτερος ἀπὸ τὸν παραδομένο μας τὸ στίχο. Ὁμολογῶ πῶς τὴν ὥρα τούτη συμπᾶθ τὸν πολύτετρο στίχο και τόνε μεταχειρίζομαι σπάνια και ὄχι καθὼς ἄλλοτε· Γιὰ τὴν πιστεύω πῶς και τὴ ρυθμικὴ πολυτροπία ὀρθό-

τερα ταιριάζει ἐμεῖς νὰ τὴ ζητᾶμε μὲ τὸ δούλεμα και μὲ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ κανονικοῦ μας τοῦ στίχου· ἔπειτα, ὁ κανονικὸς ὁ στίχος εἶναι, κατὰ τὴ γνώμη μου, ὄργανο βαθύτερα ταιριασμένο μὲ τὴ φιλοσοφία τῆς ποιητικῆς τέχνης. Καὶ δὲν ξέρω ἀνίσως γιὰ τοῦτο τὸ γενικὸν λόγο ἢ γιὰ ἰδιαίτερον ἄλλο, κάπως προτιμῶ τὰ κανονικὰ μετρικὰ σχήματα στὰ «Φωτερὰ Σκοτάδια» ἀπὸ τὰ ἀκανόνιστα. Ὡς πρὸς τὴ γλῶσσα και μὲ ὄλη τῆς τὴν καλοχαραχτήριστη φιλολογικὴ καθαρότητα ἀπορεὶ κανεὶς κάποτε και πότε, γιὰ τὰ λείψανα κάποιων τύπων και κάποιων ὀρθογραφιών, ἀσυμβιβαστων μὲ τὴν προκοπὴ τοῦ γραφοῦ μας ποιητικοῦ ἢ πεζοῦ λόγου στοὺς πῶς φωτισμένους κύκλους.

Ἐπειτα : ἀπὸ τὴν κριτικὴν μου τούτη λείπει μιὰ συγκριτικὴ. Μιλῶ γιὰ τὸν ποιητῆ, ἀπομονώνοντας και ξεχωρίζοντας. Θὰ συμπλήρωνε τὴ δοκιμὴν μου κάποιο μίλημα και κάποιο βάλσιμον παράλληλα μὲ τὰ ἔργα ποιητῶν ἄλλων τοῦ καιροῦ μας, νεώτερον, παλαιότερον. Ἴσως θὰ μπορούσαμε τότε νὰ ξαναῖξουμε κ' ἄλλα χαρακτηριστικὰ τοῦ ποιητῆ ποὺ θὰ μπορούσαν και νὰ προσθέταν ἢ και νὰ ἀφαιρούσαν κάτι ἀπὸ τὰ ὠραία τὰ ἐκφραστικὰ τῆς φυσιογνωμίας του. Ὅμως κ' εἶται τὸ ἄρθρο μου τοῦτο νομίζω πῶς ἀξίζει ἀρκετὰ γιὰ νὰ δείξῃ πρεπούμενα και τὸ πρόσωπο τοῦ ποιητῆ και τὴν ἐντύπωση ποὺ τὸ πρόσωπο τοῦτο προξενεῖ σ' ἕναν ἄλλο ποιητῆ ποὺ τὸν γνωρίζει ἀπὸ καιρὸ και ποὺ τὸ πρόσεξε μὲ τὴν ἀγάπη τὸ ἔργο του ἀπὸ τὰ μακρυνὰ τὰ χρόνια ποὺ πρωτοπαρουσιάστηκ' ἐκεῖνο στὰ πρώτα βρεφικὰ τραυλίσματα. Γιὰ τὸ λόγος γιὰ τὰ «Φωτερὰ Σκοτάδια» ὁ ἀπλωμένος σὲ τρία φύλλα τοῦ «Νουμά» δὲν εἶναι παρὰ συνέχεια και συμπλήρωση λόγων προγενέστερων κατὰ καιροὺς βαλμένων σὲ περιοδικὰ, σ' ἐφημερίδες και σὲ βιβλία γιὰ τὰ «Εὐδύλλα», γιὰ τὰ «Ἀμάραντα» και γιὰ τὴν «Γαλήνη» τοῦ ἴδιου ποιητῆ.»(*)

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

(*) Κοίτα: «Ἀνατόλις» 1884. — «Ἐφημερίς» 1891. — «Κριτικὴ» 1902. — «Τὰ πρῶτα κριτικὰ» Βιβλιοθήκη Φέξη.

Ο.ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ἐνα λάθος χονδροειδέστατον εἶμινε στὸ ποίημα τοῦ Schiller «Ἡ περιωπὴ τῆς γυναίκος» («Νουμάς», ἀριθ. 560, σελ. 1) ὅπου ὁ φεγγάριος (στίχος 13) μεταμορφώθηκε σὲ φεγγάρι (!) και γιὰ τοῦτο ὁ στίχος πρέπει νὰ διαβαστεῖ ἔτσι:

«Μ' αὐτὴ τὸ φεγγάρι κρατεῖ μ' ἕνα νύμφα

Και αἶσω τὸν γέροντι τὸ μάγο τῆς βλέμμις...»

— Γιὰ τὴν «Παναγίαν τὴν κατηφορίαν», τοῦ κ. Παντελῆ Χόρν, ποὺ παίχτηκε στὸ «Θέατρο Μ. Κοκοπούλη», θὰ γράφει στὸ ἐρχόμενο φύλλον «ὁ κριτικὸς τοῦ Νουμά»,

— Στὸ ἐρχόμενο φύλλον θὰ δημοσιεύομε τὸν «Πρόλογον στὸ θέτρο», τοῦ «Φάουστ», ἀπὸ τὴν μετάφραση τοῦ κ. Κ. Χατζόπουλου, καθὼς και «δὺο καινούρια τραγούδια τοῦ ποιητῆ Ἀγγελου Σημηριώτη».

ΑΝΘΙΝΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

5

Διάφανο γέλιο ἐχύθηκε σά φῶς πρωϊνὸ κι' ἀλώθη
κι' ἀναγαλλιάσαν κι' ἔπαιξαν τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου
γιὰ μιὰ στιγμή ἀναφτέρισαν οἱ λαγιασμένοι πόθοι
κι' ὡς ἀπαλὸ μελισσολόι πετοῦνε ὀλογοῦρις μου.

Τώρα ἡ σιωπὴ ἀρουγκράζεται, πάνου ἀπ' τὴ γῆ σκυμμένη,
τ' ἀργὸ τὸ ἀλαφροπάτημα τῆς νύχτας ποὺ διαβαίνει,
καὶ δὲν ταράζει τὴ ὀρθὸς τοῦ ὠραίου παιδιοῦ σου, ὡς
[πέφτει
μὴδ' ὅσο ἓνα ροδόφυλλο στῆς λίμνης τὸν καθρέφτη.

Πάμε ἀπ' τὰ δέντρα· κι' ἄς ξυπνάει μόν' ὁ ἦχος τῶ φιλιῶ μας,
τις πεταλούδες στοὺς ἀνθούς, τοὺς σπίνους στὸ κλωνάρι,
κι' ἂν κάθε δρόμο χάσουμε, φτάνει, ὦ γλυκιά, στοὺς δ' ὁ μας
τὸ μονοπάτι, ποὺ ἀνοίξε στὸ πέλαο τὸ φεγγάρι.

6

Στὴ σκοτεινιά, ποὺ ἡ θύμησὴ μελώνει
μὲ τ' ἄγιο φῶς σου, ὁ ὕπνος—ὦ! μαράζι—
φοβισμένος πετάει κι' ἀναφτεριάζει
καὶ μὲ πλαναίει τοῦ πόθου σου τὸ ἀφιόνι.
Θ' ἀνοίξῃ ἡ πόρτα ἀγάλια... Τί ἂν ἡ ζῶνῃ
τοῦ πέλαου μᾶς χωρίζει! Ἀνατριχιάζει
στὸ χᾶδι τῆς πνοῆς σου κι' ὡς ἀτάλαξι
τὸ θροῦ τοῦ ἄβρου ποδιοῦ σου ὁ νοῦς μου ἀνοιώνει.
Φλογισμένα τὰ μάτια μου—οὔτε δάκρυ
κόμπος δροσιάς στὴν πύρη τους δὲν εἶναι—
ψάχνουν καὶ ψάχνουν τῆς νυχτιάς τὰ μάκρη.
κι' ἀκαρτερώω—ὦ! ἔλα, ἔλα καὶ κλίνε,
δίχως τὸ χνοῦδι τοῦ ὄνειρου νὰ σείσης,
μ' ἔν' ἀπαλὸ φιλι νὰ μοῦ τὰ κλείσης

✠ ✠ ΣΤΟ ΦΕΓΓΑΡΟΦΩΣ ✠ ✠

Τῆς κυρίας Εὐαγ. Ν. Ραυτοπούλου

Λίμνη ἀσημένιαν ἔκανε τὸν κάμπο τὸ φεγγάρι
καὶ πλέει ὡς νούφαρο ὁ Ναός στὴν ὄνειροῦσα γλάρα·
μὰ ἐνῶ ξεχνίσεαι ἀκκουμισιτὴ στῆς γκριλλίας τὸ ἀγκωνάρι,
σοῦ ἀναταράζει ὡς μέλισσα τ' ἄνθος τοῦ νοῦ ἡ ληχτάρα.

Νάθε μπροβάλουν στὸ ὕψωμα, ποὺ ἔχει ἡ ματιά σου ἀράξει,
ἀργές, σεμνές, λευκόπεπλες οἱ κανηφόρες, κι' ἄξοι,
μὲ τὴν πέρφανεια τῆς φυλῆς σ' ἀσάλευτά τους· μάτια,
οἱ ἀγαλματοζορμιο ἐφηβοὶ πάνου σ' ἀδάμαστ' ἄτια!

Τοῦ κάκου· ἀθάνατο νερὸ δὲν εἶναι τὸ φεγγάρι
μὲ ὕπνο κοιμάται φαιτεινὸ κι' ἐντὸς σου ἡ ἀρχαία Ἀθήνα·
Κλείσε τοῦ ὄνειρου τὰ φτερά· κάποια ἀπομένει χάρη
καὶ στοῦ φωχοῦ μας περβολιοῦ τὰ δροσισμένα κρῖνα

ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΝΤΟΣ

ΤΟ ΑΓΙΟΚΕΡΙ

Ἐσκανταλίστηκαν οἱ πιστοὶ γιὰ τὸ ἠλεκτρικὸ φῶς
στὶς ἐκκλησιές· ἐτριπλοσκανταλίστηκαν καὶ οἱ Ἅγιοι
Ἐπίτροποι—τὴν ἐρκὴ τους νᾶχετε.

Οἱ πιστοὶ δὲν ἔχουν δίκιο· γιὰ τὸ ἠλεκτρισμὸς
εἶναι τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι τοῦ Διαόλου συνέργεια. Ἐλεῖται
μὲ τὸ νὰ φωτιστῇ ἡ ἐκκλησία μὲ ἠλεκτρικὸ δὲ θὰ πῆ
πὼς θὰ μپοδιστῇ ὁ φωχοῦς κι' ὁ πονεμένος ν' ἀνάμνη
τὸ κεράκι του γιὰ τὴν ὑγιά τοῦ παιδιοῦ του ἢ γιὰ τὸ
συχῶργιο τῆς μάννας του...

Οἱ Ἐπίτροποι ὁμως ἔχουν καὶ παράγουν δίκιο.
Τὸ ἠλεκτρικὸ ἔχει ρέγουλα καὶ ἡ ρέγουλα δείχνει τὸ τί
καὶς καὶ τί χρωσιάζ. Τὸ κερι ὁμως ποὺ εἶναι ἀπὸ ξύγγι
καὶ ρετσίνα καὶ σὺ πλερώνεις ἀγιοκέρι!.. ἀφίνω πὼς
ἄμα καὶ λιγάκι σ' τὸ ἀμάζει ἡ κλεισάρισα γιὰ νὰ ξα-
ναχυθῇ πάλι καὶ νὰ ξαναπολυθῇ, καὶ νὰ συχωρεθοῦν
οἱ ἁμαρτίες σου μὲ τὸ ἴδιο κερι ποὺ συχωρέθησαν καὶ
τοῦ ὀχτροῦ σου οἱ ἁμαρτίες.. Τὸ ξυγγοκέρι λαιπὸν αὐ-
τὸ ρέγουλα δὲν ἔχει.

Οἱ μόνοι ποὺ ἔχετε δικαίωμα νὰ παραπονεθῆτε
εἴσατε σεῖς ὦ καλλιτέχνες!

Ἡ ἐκκλησία μας, γέννημα τοῦ μυστήριου καὶ
θρέμμα τοῦ πόνου καὶ τῆς σκλαβιάς δὲ θέλει πολὺ
φῶς. Μέσα στὰ μισοσκότεινα μόνοι τρεμάμενο φῶς
τῆς καντήλας πρέπει του νὰ φωτίξῃ τῆς Παναγιάς τὴ
γλύκα καὶ τοῦ νέου Θεοῦ τὴν καλωσίνη.

Μέσα στὰ μισοσκότεινα πρέπει του νὰ λαμποκοπῇ
μόνο τὸ γνήσιο καὶ μυροβόλο τῆς μέλισσας κερι τὸ
εὐλογημένο ἀ γ ι ο κ ε ρ ι ποὺ συμβολίζει ὅλη τὴν ἀ-
ρετή, ὅλη τὴ στοργή, καὶ ὅλη τὴν ἀγάπη τῆς γενιάς
μας.

Κυττάξτε μιὰ Βυζαντινὴ ἀγιογραφία στὸ φῶς τοῦ
ἡλιου, ἢ στὴ λάμπα τοῦ ἠλεκτρικοῦ, ἢ τοῦ γκαζιοῦ,
καὶ ὕστερα κυττάξτε τὴν μέσα σὲ σκοτεινὸ δωμάτιο
μὲ μονάχα ἓνα ἀναμένο ἀγιοκέρι καὶ τότε θὰ κατα-
λάβετε πόση λίπη, καὶ πόση ἀφοσίωση εἶχε τὸ χέρι
τοῦ καλλιτέχνη, τὴν ὥρα ποὺ ἔκανε τρεῖς φορὲς τὸ
Σταυρό του γιὰ νὰ σύρῃ τὴν πρώτη γραμμὴ, καὶ τρεῖς
μετάνοιες ἀφοῦ ἔσυρε καὶ τὴν τελευταία.

ΟΡΝΙΘΗΣ

— Βγήκανε οἱ «Πρόξες» τοῦ Πάνου Δ. Ταγκόπουλου
καὶ πουλιούνται στὸ Βιβλιοπωλεῖο Γ. Βασιλείου καὶ Σιας 1
δραχμῆ. Αὐριο κυκλοφορεῖ καὶ τὸ βιβλίον τοῦ Λέοντα Κου-
Κούλα «Τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου». Πουλιέται στὸ ἴδιο
βιβλιοπωλεῖο 2 δραχμῆς.

— Παίχτηκε στὸ Θέατρο Κυβέλης ἡ «Ἀνατολή» τοῦ κ.
Μήτσα Κουρτζῆ καὶ ἄρεσε πολὺ, ὄχι τόσο γιὰ τὴ σκηνακὴ
τῆς τέχνης, ὅσο γιὰ τὴν κεντρικὴ ἰδέα τῆς. Ὁ κ. Κουρτζῆς
στὴν «Ἀνατολή» του σατ· ρίξει τσουχερά τοὺς φραγκολε-
βαντίνους καὶ δείχνει πόσο κατενὰ καὶ κομικὰ ὄντα εἶναι.
Ἐλπίζουμε ἡ «Ἀνατολή» νὰ ξαναπαυχεῖ, γιὰ τὸ ἀξίζει.

ΓΟΥΣΤΑΒΟΥ ΓΚΕΪΓΕΡΣΤΑΜ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΑΔΕΡΦΟΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ : ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

17.—

Κ' ἐνῶ ἐκεῖνα μιλοῦσαν, ξαπλωμένη αὐτὴ τὰ κοίταζε δλωρὰ κι ἄκουγε τί λέγανε, σὰ νὰ χρειαζότανε καιρὸ γιὰ νὰ νοιώσῃ πὼς ἔλα ὅσα ἔβλεπε κι ἄκουγε εἶταν πραγματικότητα κι ὄχι φαντάσματα. Ἐπειτα τὰ πῆρε κοντὰ τῆς καὶ τὰ καλονύχτισε μ' ἕνα φιλί.

— Τώρα θὰ γίνω γλήγορα καλὰ, εἶπε. Κι ἅμα ἔρθῃ τὸ καλοκαίρι, ὁ μπαμπὰς θὰ μᾶς φέρῃ ἔξω στὰ νησιά. Δὲ χρειάζομαι νὰ ξέρω ποῦ. Αὐτὸς ξέρει καὶ τὰ ταχτοποιεῖ τόσο καλὰ γιὰ ὄλους μας.

Μ' ἕνα ἀλαφρὸ, εὐτυχημένο χαμόγελο ἔκλεισε τὰ μάτια καὶ ξαπλώθηκε καλὰ γιὰ νὰ κοιμηθῇ. Ὅταν ἄνωγ' οὐκ ἔμελλε τὸ παιδιὰ, φόρεσα τὸ παλτὸ μου καὶ κατέβηκα καὶ περπατοῦσα στοὺς ἴδιους δρόμους τοῦ κήπου, ὅπου εἶχαμε περπατήσει λίγη ὥρα πριν μὲ τὴ γυναίκα μου. Εἶταν ἤσυχο, ξάστερο ἀνοιξιὰτικο βράδι μὲ φιλὴ παγωνιά.

11

Αὐτὲς τὲς μέρες, χωρὶς νὰ μπορῶ νὰ τὸ ἐνοήσω πὼς καὶ γιατί, μοῦ ἦρθε συχνὰ στὸ νοῦ τὸ θαλασσινὸ ταξίδι, ποῦ κάμαμε μὲ τὴν Ἑλσα. Μοῦ ἦρθε μαζί μὲ τὴν ἀνάμνηση τοῦ βωδοῦ ἀγῶνα, ποῦ ἔκαμα νὰ τὴν καταφέρω νὰ γαπήσῃ ἐκεῖνο ποῦ ἀγαποῦσα καὶ γώ. Κ' ἡ ἀνάμνηση πὼς τὸ κατώρθωσα κι ὡστόσο δὲν τὸ κατώρθωσα μ' ἐρέθιζε καὶ μ' ἀνησυχούσε μαζί.

Μοῦ ἦρθε στὸ νοῦ ἐκεῖ ποῦ μιά ἀπὸ αὐτὲς τὲς μέρες καθόμουν καὶ κρατοῦσα τὸ χέρι τῆς γυναίκας μου καὶ κείνη ἀκκουμποῦσε τὸ κεφάλι τῆς στὸν ὦμο μου.

— Νὰ εἶμαι τόσο μακριὰ ἀπὸ σένα! εἶπε ἕνα βράδι. Νὰ εἶμαι τόσο μακριὰ! Εἶμιονα, γιατί νόμιζα πὼς ἤθελες νὰ μ' ἐμποδίτῃς νὰ πάω νὰ βρῶ τὸ Σβέν.

— Τώρα δὲν τὸ θέλεις πιά; εἶπα.

— Ὅχι, ὄχι, ἀπάντησε. Τώρα θέλω νὰ μείνω μαζί σου. Μοῦ ἦρθαν ἄνωγ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸ τόσο ἄσχημες καὶ μωρὲς ἰδέες.

Ἡ φωνὴ τῆς ἔγινε ὅπως ἐνός παιδιοῦ, ποῦ ἔκαμε κάτι κακό, καὶ μ' ἔκαμε νὰ γελάσω ὅταν τὴν ἄκουσα.

— Ὅχι, μὴ γελάς, ξακολούθησε. Γιατί εἶναι ἀλήθεια πὼς πιστεῦν πὼς δὲ μὲ νοιώθεις καὶ τὸ εἶπα μάλιστα. Μπορεῖς νὰ μὲ συχωρέσης;

Μιλοῦσε τόσο σοβαρὰ, ποῦ μὲ συγκίνησε. Καὶ γιὰ νὰ μὴν τὴν ἐρεθίσω περσότερο, προσπάθησα νὰ τῆς ἀπαντήσω μ' ἕναν τόνο ὅσο τὸ δυνατὸ παιδρότερο:

— Αὐτὸ εἶναι τὸ μόνο κριμα, ποῦ ἔχεις στὴ συνείδησή σου;

— Ὅχι, ὄχι, εἶπε ἀπέναντί σου ἄνωγ' οὐκ ἔμελλε δὲ γνωρίζω ἄλλο.

Καὶ ξακολούθησε, ἐνῶ μὲ πλησίασε περσότερο:

— Μὰ αὐτὸ εἶναι τὸ χειρότερο, ποῦ μποροῦσα νὰ πῶ καὶ νὰ στοχασθῶ. Γιατί γνωρίζω πὼς κανένας ἄλλος ἔξω ἀπὸ σένα δὲ μ' ἐνοίωσε. Κανένας ἀπ' ὄλους μ' ὄσους μίλησα ὅταν αἰστανόμουν τὸν ἑαυτὸ μου τόσο ἔρημο καὶ δυστυχημένο καὶ πιστεῦσα πὼς θὰ συντριφτοῦν ὄλα μέσα μου.

Ἐκεῖ ποῦ λέει αὐτὰ ἀνατριχιάζει καὶ βάζει τὸ χέρι τῆς στὸ μέτωπο.

— Τώρα περάσαν αὐτὰ, λέει. Κι ὄλα εἶναι τόσο ἤσυχα καὶ καθαρὰ. Μὰ τώρα πρέπει νὰ μάθῃς καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμα.

Κάθηζε καὶ μὲ κοίταξε μ' ἕνα βλέμμα τόσο φωτεινὸ καὶ βαθύ, σὰ νὰ ἤθελε νὰ μὲ κάμῃ νὰ δῶ τὸ βάθος τῆς ψυχῆς τῆς.

— Πρέπει νὰ μάθῃς ποιὸ εἶταν τὸ χειρότερο ἀπ' ὄλα, εἶπε. Ὅταν γύριζα ἐδῶ μέσα καὶ συλλογιζόμουν πὼς θὰ πέθαινα καὶ θὰ πῆγαινα κοντὰ στὸ Σβέν καὶ τὸ συλλογιζόμουν αὐτὸ ἔτσι, ὥστε νὰ νομίζω πὼς μοῦ ἔφευγες καὶ σὺ κι ὄλα μοῦ φεύγανε κ' ἡ γῆς ἔμενε ἄδεια κ' ἔρημη— εἶχα τόσον τρόμο, τόσο φοβερὸν τρόμο. Γιατί πιστεῦσα πὼς θάρχομουν αὐτὴν ἀνάγκη νὰ τὸ κάμω μόνη μου. Αὐτὸ εἶτανε τὸ χειρότερο ἀπ' ὄλα. Μὰ τώρα ξέρω πὼς δὲ θὰ χρειαστῇ νὰ τὸ κάμω ποτέ. Μοῦ τὸ ἔταξε ὁ θεός.

— Νομίζεις ὡστόσο πὼς θὰ μοῦ φύγῃς γλήγορα; εἶπα.

Ἀνατρίχιασα μὲ τὰ λόγια μου κ' αἰστανόθηκα πὼς λίγο ἔλειψε νὰ μὴν μπορέσω νὰ τὰ προφέρω.

— Αὐτὸ δὲν τὸ ξέρω, εἶπε καὶ ξανακκούμπησε τὸ κεφάλι ἀπάνω μου. Ξέρω μόνο πὼς δὲ θὰ τὸ κάμω ποτέ μόνη.

Σώπασε καὶ δὲ βρήκα καὶ γώ λόγο νὰ τῆς ἀπαντήσω. Τὴν κοίταξα. Εἶτανε πάλι ἀπαράλλαχτη ὅπως τὰ εὐτυχημένα χρόνια μας. Μοῦ φάνηκε σὰν ἀβρότερη καὶ νιότερη κ' ἡ γαλήνη, ποῦ εἶχε ἀπλωθεῖ στὴ θέση τῆς προτιγερνῆς τῆς ζωηρῆς ἀνησυχίας, ἔδινε σὲ κάθε κίνημά τῆς μιά κάποια στοργὴ γεμάτη ἐμπιστοσύνη, ποῦ μοῦ προξενούσε εὐτυχία μαζί καὶ πόνο.

Ὅταν πῆγε νὰ κοιμηθῇ καὶ μπῆκα νὰ τὴν καλονύχτισω, μὲ κοίταξε μὲ τὸ ἴδιο φωτεινὸ καὶ βαθύ βλέμμα, ὅπως καὶ προτῆτερα:

— Πρέπει ἀκόμα νὰ λησμονήσῃς ποῦ σοῦ εἶπα πὼς μοῦ πῆρες τὴν πίστη μου, εἶπε. Γιατί δὲ μοῦ τὴν πῆρες. Ἐγὼ μόνο τὸ φαντάστηκα. Ὁ, φαντάστηκα πολλά. Ζοῦσα μέσα σὲ μιά φαντασία.

Τὸ πρόσωπό τῆς πῆρε θλιβερὴ ἔκφραση κ' ἔφερε τὸ χέρι στὸ μέτωπο γιὰ νὰ τὴ διώξῃ.

— Δέ σου τήν πήρα βέβαια, τής απάντησα. Είναι αλήθεια. Έπρεπε όμως να είχα νοιώσει πώς εκείνο που πίστευες σου είτανε πολύτιμο. Τόσο πολύτιμο που δεν έπρεπε να σε κάμω ποτέ να νομίσης πώς είτανε δυνατό να θέλω να σε φέρω σ' άλλους στοχασμούς.

“Όλο το πρόσωπό της έλαμψε σά να φωτίστηκε από φέγγος έσωτερικό και μ' αδύνατη, κουρασμένη χαρούμενη φωνή μ' άγκάλιασε και με καλονόχτισε.

Έσθησα τὸ φῶς κοντά στο κρεβάτι της κ' έφυγα σιγά από τήν κάμαρα. Ἡ καρδιά μου είτανε γεμάτη εὐγνωμοσύνη γιά όλα ἔσα είπε. Είτανε σά να μου έδωσε ένα θησαυρό να τὸν φυλάξω στήν ανάμνηση.

Τήν ίδια στιγμή που συλλογίστηκα αυτό, είδα καθαρά πὸς άρχισα κιάλα να τή γυρεύω στήν ανάμνηση. «Θά τή χάσω», συλλογίστηκα. Και με ξάφνισμα παρατήρησα πὸς τώρα μπορούσα να κάνω τή σκέψη χωρίς πίκρα, μόνο γιατί τώρα τήν αίστανόμουνα τόσο κοντά μου, ἔπως ποτέ άλλη φορά. «Δέ θα πεθάνη», συλλογίστηκα έπειτα από μιὰ στιγμή. «Θά ζήση». Και παρατήρησα τήν αντίλογία στή σειρά τῶν στοχασμῶν μου.

Κάθησα στήν κάμαρά μου και προσπαθούσα να διαβάσω. Μά είμουνα πολύ συγκινημένος, πολύ εὐτυχημένος γιά τὸν παράξενο πλοῦτο, που μου έλαχε. Κι άξαφνα θυμήθηκα τὸ καλοκαίρι που είμαστε στά δυτικά άκρογαία κ' είδα τή γυναίκα μου τή στιγμή, που είχε στρίψει σέ με τὸ πρόσωπό της από τὸ παράθυρο έπου έστεκε και μ' έκμαε να αίστανθῶ πὸς κ' οί δυο είχαμε ένωθει στήν ίδια αγάπη πρὸς τήν ατέλειωτη θάλασσα, που δέ γνωρίζει σύνορα. Ἰπήρχε κάποια ὁμοιότητα μεταξὺ εκείνου που αίστανθήκα τότε και κείνου που με γέμιζε τώρα μ' εὐτυχία κ' έλπίδα, και τήν ίδια στιγμή μου ήρθε σὸ νοῦ πόσα χρόνια έθρεφα τὸν πόθο τής θάλασσας.

Σάν ἔραμα παρουσιάστηκε μπροστά μου μιὰ ανάμνηση, που τήν είχα λησμονημένη πολὺν καιρό. Ἐνα παιδί στέκει σ' ἕναν ψηλό βράχο και κοιτάζει πέρα τή θάλασσα. Ὁ βράχος είναι άπότομος και κάτω άγριοδογγυῶν άφρισμένα τὰ κύματα. Τὸ παιδί ξεκούμπωσε τὸ φόρεμά του. Τὸ κρατεῖ τετωμένο με τὰ δυο του χέρια, ὥστε να είναι σάν παννὶ πλοίου. Τοῦ φαίνεται θεϊκή χαρὰ να αίστάνεται πὸς ἀντιστέκεται στήν τρικυμία, που φοβερίζει να τὸ γκρεμίση από τὸ βράχο στή θάλασσα. Ἀπάνω στή χαρὰ του αὐτὴ τὸ ξαφνίζει μιὰ φωνή, που κράζει τὸνομά του μέσα στὸν άνεμο. Δυὸ χέρια δυνατότερα από τὰ δικά του τὸ άγκαλιάζουνε και τὸ παίρνουνε με τή βιά από τήν επικίνδυνη θέση κι από τὸ θέαμα τής θάλασσας.

Τὸ παιδί είμαι γὼ ὁ ίδιος και χαμογελῶ μελαγχολικά με τήν ανάμνηση, ἐνῶ περνῶν οί νυχτερινές ὥρες χωρίς να τὸ νοιώθω και κάθουμαι μόνος και κοιτάζω σέ κείνο, που μέλλει να γίνη. Τώρα τὸ έχω φτάσει εκείνο που πιθυμούσε τὸ παιδί, μὰ ἡ τρικυμία μ' έχει φέρει μακρύτερα από ὅ,τι ήθελα. Τώρα ήθελα ἢ να ήσυχάζανε τὰ στοιχεῖα ἢ κάποιος δυνατότερός

μου να μ' έδραζε από τὸν κίντυνο, που δέν πίστευα ποτέ πὸς θά τὸν φοβόμουνα.

Μὰ ταυτόχρονα γνωρίζω πὸς αὐτὸ δέ θα γίνη ποτέ. Και μ' ἕνα αίστημα ντροπής και φρίκης συλλογίζουμαι τὸν πόνο τής γυναίκας μου, που είναι μεγαλύτερος από τὸ δικό μου.

12

Λίγες μέρες ὕστερα μου τηλεφωνήσανε από τὸ σπίτι πὸς ήρθανε ξαφνικά τής γυναίκας μου δυνατοί σπασμοί. Τὸ πράμα είτανε σοβαρὸ και με παρακαλέσανε να γυρίσω γλήγορα σὸ σπίτι.

Τήν ίδια μέρα είχα άποχαιρετήσει τὸ πρωί τήν Ἐλσα, πρὶ να φύγω γιά τήν εργασία μου. Είτανε πρωτομαγιά και μιλήσαμε πὸς μπορούσαμε να τήν κάμουμε να περάση εὐχάριστα γιά τὰ παιδιὰ, ὅπως τὸ συνηθίζαμε προτύτερα. Στήν αρχή μου είταν αδύνατο να φαντασθῶ πὸς είταν αληθινὸ ἔ,τι έμαθα.

“Όσο να έρθη ἡ ὥρα, που θαφευγε τὸ τραίνο, πήγα κι άγόρασα λίγα φρούτα κι άλλα πράματα, που χρειαζόντανε γιά τή χαρούμενη μέρα. Φυσικά θα είναι περαστικό τὸ πράμα, έλεγα με τὸν εαυτὸ μου εκεί που καθόμουνα σὸ βαγόν: με τὰ πακέτα μου. Και γιά να περάσω γληγορότερα τήν ὥρα, άνοιξα τίς έφημερίδες μου και θέλησα να διαβάσω. Στήν αρχή τὸ κατώρθωσα, γιατί προσπάθησα να πάρω τὸ πράμα ἔσο τὸ δυνατό ήσυχότερα, ὥστε να μὴ με κυριέψη ἡ άγωνία, τουλάχιστο ἔσο είμουνα σὸ τραίνο. Μὰ ἔσο περισσότερο πλησίαζα σὸ σπίτι, τόσο περισσότερο αίστανόμουνα πὸς μόνο ἡ άνησυχία μου είταν άφορμή, σέ ἔ,τι έκανα. Οί στοχασμοί μου δέ θέλανε νακολλούήσουνε τὰ μάτια, που γλυστρούσανε μηχανικά στίς στήλες τής έφημερίδας, και γλήγορα παρατήρησα πὸς τὰ μάτια ζητοῦσαν άταχτα τὸ δρόμο τους από τή μιὰ στήν άλλη στήλη. Αίπλωσα τήν έφημερίδα και σάν κεραυνός με τράνταξε ἡ σκέψη: «Πηγαίνεις σπίτι σου να βρής εκείνο που φοβήθηκες. Δέν μπορείς ναρνηθής πὸς τὸ φοβήθηκες πάντα. Ποτέ δέν πίστεψες πὸς θά ζήση. Ἡθελες μόνο να γελάσης τὸν εαυτὸ σου. Τώρα σήμανε ἡ ὥρα και δέν τήν ξεφεύγεις».

Μιὰ γαλήνη άφύσικη με κυριέψε. Ἰσως να είταν άφορμή πὸς τώρα είχα τή βεβαιότητα πὸς ὁ άγώνας είτανε σὸ τέλος του. «Θέ μου, να πεθάνη!» μουρμούρισα: «να πέθαινε χωρίς πόνους τουλάχιστο!» Κι άπορούσα πάντα πὸς μπορούσα να είμαι τόσο ήσυχος. Κοίταξα γύρω μου, άμα σταμάτησε τὸ τραίνο. Νόμισα πὸς θάρχότανε κάποιος να με περιμένῃ, μὰ δέν είτανε κανείς εκεί. «Τότε θα ζῆ ακόμα», συλλογίστηκα με τήν ίδια παράξενη ήσυχία. Και μιὰ στιγμή κατόπι συλλογίστηκα: «Ἰσως ίσια ίσια αὐτὸ να είναι σημάδι πὸς τελειώσανε όλα. Θά στοχαστήκανε πὸς δέν πρέπει να ταραχτῶ ἐδῶ μπροστά σέ ξένα μάτια». Μὰ και μ' αὐτὴ τή σκέψη φύλαξα τήν ίδια παράξενη άπάθεια. Ἄρχισα να βαδίζω άργά πρὸς τὸ σπίτι κι άνέβηκα με

δυσκολία τὸ λόφο. Νόμιζα πὼς τὴ βλέπω ἀκόμα στὸ παράθυρο, ὅπως τὴν εἶδα ὅταν πρωτοσηκώθηκε ἀπὸ τὴν ἀρρώστεια τῆς. Ἀπάνω ἀπὸ τὸ μαῦρο φόρεμα, ποὺ φοροῦσε πάντα τώρα, εἶχε ριγμένο ἓνα ἀνοιχτό-χρωμο ἐπανωφόρι καὶ τὸ παράθυρο εἶταν ἀνοιχτό. Ἐσκυβε κάτω κ' ἔνευε ἀνυπόμονη γιατί δὲν τὴν παρατήρησα ἀμέσως κ' ἔτρεμε ἀπὸ συγκίνηση γιὰ τὴ χαρά, ποὺ θὰ ἐνοιώθῃ βλέποντάς τὴν πὼς σηκώθηκε καὶ πὼς μπορούσε νὰ περπατῇ μόνη. Ἡ ἀνάμνηση αὐτὴ μὲ κλόνησε καὶ κοίταξα μηχανικὰ ἀπάνω πρὸς τὸ παράθυρο, ἀν' κ' ἤξερα καλὰ πὼς δὲ θὰ ἔστανε κεῖ κανεὶς νὰ μὲ περιμένῃ.

Τότε μοῦ ἤρθε ἡ σκέψη: Περισσότερα ἀπὸ ἐνάμιση χρόνο τώρα τὴν περιμένεις νὰ πεθάνῃ καὶ τὴν ἔχεις κλαίει, σὰ νὰ εἶταν νεκρή. Τώρα δὲν μπορείς πιά νὰ αἰστανέσαι τίποτε. Ὁ πόνος ἔχει λιώσει μόνος του, ἔσθισε μέσα στὴν ἴδια του τὴ φλόγα κ' ἔμεινε μόνος ἢ στάχτη.

Ἐπειτα ἀπὸ λίγο εἶμουνα στὴν κρεβατοκάμαρα κ' εἶδα πὼς ἡ γυναίκα μου εἶταν ἀναίσθητη. Ἀκροάστηκα τὴν ἀναπνοή τῆς. ἔπιασα τὸ χέρι τῆς καὶ δοκίμασα νὰ τῆς μιλήσω. Ἐνοιωσα πὼς ὅλα εἶτανε μάταια καὶ κατέβηκα νὰ μιλήσω ὁ ἴδιος μὲ τὸ γιατρὸ στὸ τηλεφώνο, ὄχι γιατί πίστευα πὼς εἶταν ἀναγκαῖο, μὰ γιατί νόμιζα πὼς ἔπρεπε νὰ τὸ κάμω. Ὁ γιατρὸς ὑποσχέθηκε πὼς θὰ ἔρθῃ καὶ γὰ ἀνέβηκα πάλι τὴ σκάλα, ὅπου ἀκουσα ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ πόρτα τῆς κάμαρας τὴν ἀναπνοή τῆς γυναίκας μου, ποὺ φαινότανε πὼς αὐτὴ μόνη κυριαρχοῦσε στὸ σιωπηλὸ σπίτι.

Ἐκεῖ εἶδα τὸν Ὀύλοφ, ποὺ ἔστανε ἄφωνος στὴ σκάλα καὶ φαινότανε πὼς ἀκραζόταν. Ἀγγίξα μὲ τὸ χέρι τὸν ὄμο του καὶ συλλογίστηκα νὰ περάσω χωρὶς νὰ σταματήσω. Μὰ τὸ παιδί μὲ κράτησε:

— Γιατί ρουχαλίζει; ἔτσι ἢ μαμὰ; εἶπε.

Κοκκίνησε, σὰ νὰ εἶπε κάτι ποὺ δὲν ἔπρεπε, καὶ δοκίμασε νὰ γελάσῃ χωρὶς νὰ τὸ κατορθώσῃ.

— Ἔτσι ἀκούγεται ἡ πνοή τοῦ ἀνθρώπου ὅταν πεθάνῃ, εἶπα.

Τὸ παιδί δὲν ἔβαλε τὰ κλάματα. Κούνησε μόνο τὸ κεφάλι καὶ κοιτάξε ἄλλοῦ.

Τὸ περίμενε ὅπως καὶ γώ, συλλογίστηκα.

Καὶ τὴν ἴδια στιγμὴ εἶδα πόσο μικρὸς καὶ πόσο μεγάλος εἶταν ὁ Ὀύλοφ.

Μοῦ φάνηκε σὰ νὰ ξέσπασε κάτι μέσα μου. «Ἐδὼ ἔχεις μπροστά σου τὸ χειρότερο ἀπ' ὅλα», στοχάστηκα, «ἐκεῖνο ποὺ δὲν τὸ συλλογίστηκες ἀκόμα. Τὰ παιδιά, τὰ παιδιά!» Κι ἄφρα τὴ νοσοκόμα μόνη μὲ τὴν ἀρρωστη καὶ κατέβηκα κάτω μὲ τὰ παιδιά νὰ φάμε καὶ νὰ μιλήσω μαζί τους γιὰ ἕτι ἔμελλε νὰ γίνῃ.

Πῶς μιλούσαμε μὲ τὰ παιδιά τὴν ἡμέρα αὐτὴ καὶ τίς ἀκόλουθες! Πῶς χαμηλώναμε τὴ φωνή μας ἀπὸ φόβο μὴν ταράξουμε κείνη, ποὺ στὴν ἀκοή τῆς δὲν μπορούσε νὰ φθάσῃ ἡχος πιά! Τὰ παιδιά μοῦ φαινόντανε μεμιάς σὰ δυὸ συνομιληκοὶ μου, ποὺ τὰ αἰστανόντανε καὶ

τὰ ἐννοοῦσαν ὅλα. Δὲν το βρίσκανε διόλου παράξενο πὼς ἡ μαμὰ θὰ πῆγαινε νὰ βρῇ τὸ Σθέν. Δὲν τὰ πείραζε διόλου ἡ ἰδέα πὼς ἡ μαμὰ ἔφευγε γιατί δὲν ἤθελε νὰ ζήσῃ. Δὲν τὴν ησυχόουσε καμιὰ θεωρία. Δὲν κρίνανε. Δὲ δοκιμάζανε νὰ ζητήσουν ἐκεῖνο ποὺ εἶτανε μονάχα ἀπλὸ καὶ μέγα. Ἐέρανε μόνο πὼς ἡ μαμὰ ἤθελε νὰ πεθάνῃ καὶ νὰ τὰ παραιτήσῃ, αὐτὸ γινότανε μόνο γιατί εἶταν ἀρρωστη καὶ ἀδύνατη καὶ γιατί δὲν μπορούσε νὰ ζήσῃ. Ἄν τοὺς ἔλεγε κανεὶς πὼς μ' αὐτὸ ἢ μαμὰ τοὺς ἔδειχνε πὼς τὰ γαποῦσε κείνα λιγότερο, θὰ γελοῦσαν ἢ θὰ θυμῶνανε.

Τώρα μιλούσαμε γιὰ διάφορα πράματα. ποὺ δὲν τὰ κοῦγα. Καὶ κεῖ ποὺ μιλούσαμε, ἄρχισε νὰ μοῦ ἔρχεται ὁ πόνος, ἔτσι σὰν ἀπὸ τὸ μακρὸς. Ἦξερα πὼς θὰ ἔφτανε τέλος, πὼς θὰ ἔφτανε μὲ ἀνακούφιση. Μὰ δὲν μπορούσε ἀκόμα νὰ νικήσῃ τὴ γαλήνη, ποὺ μὲ κυριέφε καὶ ποὺ τὴ φύλαξε ἀκόμα κι ὅταν βγήκε ὁ γιατρὸς ἀπὸ τὴν κάμαρα τῆς ἀρρωστη καὶ μοῦ εἶπε ὅλα ἐκεῖνα, ποὺ τὰ γνώριζα πια.

Πρὶν ὅμως ἔρθῃ ὁ γιατρὸς, δυνατὲς κραυγὲς μὲ κάμανε νὰνεῶ στὴν κρεβατοκάμαρα. Ὅταν μπήκα μέσα, εἶδα τὴ γυναίκα μου νὰ τρέμῃ ἀπὸ σπασμούς, ποὺ φαινόντανε πὼς ἀρχίζανε ἀπὸ τὸ πρόσωπο καὶ ἀπλωόνταν ἀποκεῖ σὲ τρόπο ποὺ νὰ τῆς τρανταζοῦν ὅλο τὸ κορμί. Δὲν μπορούσαμε νὰ κάμουμε τίποτε. Κι ἀπ' ὅρα σ' ὅρα ξαναρχόντανε οἱ φοβερὲς προσβολές.

Ὁ γιατρὸς τίς ἠσούχασε μ' ἐνέσεις κ' ἡ προηγουμένη γαλήνη ξαναἤρθε, ὄχι ὅμως κ' ἡ αἴσθησις. Ἡ ἀναίσθησια κράτησε σχεδὸν δυὸ μέρες. Ἀκατάπαυτα, γιὰ πολλὰ ὅρα καὶ ἀφοῦ πάσανε οἱ σπασμοὶ, μοῦ φαινότανε πὼς ἔδλεπα τὸ πρόσωπο τῆς παραμορφωμένο καὶ τὸ σῆμα τῆς νὰ τρέμῃ τόσο φοβερά. Καὶ θυμήθηκα τίς τελευταῖες στιγμὲς τοῦ Σθέν. Ἦξερα πὼς εἶχα τότε δεῖ τὴν ἴδια εἰκόνα καὶ θυμήθηκα τὰ λόγια τῆς: «Ὅταν πεθάνω, θὰ πεθάνω ὅπως ὁ Σθέν». Θυμήθηκα πὼς εἶχα γελάσει μέσα μου ὅταν ἀκουσα τὰ λόγια αὐτά: τὰ πῆρα σὰν ἔκφραση τῆς μεγάλῃς τῆς νευρικότητος. Τώρα ποὺ ἀληθεύανε, δὲν μπορούσα νὰ τὰ βγάλω ἀπὸ τὸ νοῦ μου. Ποῦθε τὸ ἤξερε; Ἡ πὼς μπορούσε νὰ το λέῃ μὲ τόση βεβαιότητα, ἀν' δὲν ἤξερε τίποτε; Εἶτανε μιὰ ἀπλή σύμπτωση; Καὶ μπορεί νὰ λέῃ κανένας σύμπτωσις ὅτι δὲν μπορεί νὰ ἐξηγήσῃ:

Καθόμουν ὄρες κοντὰ στὸ κρεβάτι τῆς γυναίκας μας κ' ἔδωκα μονάχα ἔξω γιὰ νὰ παίρνω ἀέρα ἢ νὰ ἤσυχάζω. Καθόμουν μὲ τὰ παιδιά κοντὰ στὴν ἀρρωστη καὶ ψιθυρίζαμε ἀναμεταξύ μας, μιλούσαμε λογισ, ποὺ δὲ θὰ ξαναέρθουνε ποτέ καὶ ποὺ κανεὶς μας δὲν μπορεί νὰ τὰ θυμῃ, πιά. Καθόμουν ντυμένοι στὸ κρεβάτι κοντὰ στὴν ἔλσα, ποὺ δὲ θὰ ζυπνοῦσε ποτέ πιά, καὶ καθόμουν καὶ ἀγρυπνοῦσα μόνος γιὰ νὰ ἤσυχάζῃ ἡ νοσοκόμα καὶ γὰ νὰ μπορῶ νὰ κρατήσω τὴν ἀνάμνηση ἀπὸ τίς λίγες ὥρες, ποὺ δὲν εἶτανε κανένας ἄλλος ἀπὸ τοὺς δυὸ μας μέσα στὴν κάμαρα τοῦ θανάτου.

Λένε πὼς οἱ ἐτοιμοθάνατοι, πρὶν ἀφήσουνε τὴν τελευταία πνοή, βλέπουνε νὰ περῶ μπροστά τους ἡ ζωὴ

τους δλάκερη και πώς δλα δσα ζήσανε τὰ ξαναβλέ-
 πουμε με νέο φως. Ἀπομέρος μου γνωρίζω πώς τήν
 τελευταία νύχτα, όταν ξημέρωσε τόσο ἀργά και τὰ
 παιδιὰ κουρασμένα πιά πήγανε νά ἡσυχάσουν, εἶδα
 ὅπως δὲν τήν εἶδα ποτέ προτῆτερα και τῆ δικῆ μου
 ζωῆ κι δλα δσα ζήσαμε μαζί ἐκείνη και γώ. Κ' εἶδα
 πώς ἀπὸ δλα δσα μοῦ εἶπε, εἶχα φυλάξει στο νού μου
 ἐκείνα πού ἔπρεπε νά λησμονήσω κ' εἶχα λησμονήσει
 ἴσια ἴσια ἐκείνα, πού ἔπρεπε νά μοῦ εἶχανε τυπωθεῖ
 στή μνήμη περισσότερο ἀπ' δλα. Εἶχα φυλάξει ὅ,τι ταί-
 ριαζε με τοὺς πόθους μου και λησμόνησα δλα δσα
 εἶταν ἐνάντια σ' αὐτούς. Ἐνῶ φανταζόμουνα λοιπὸν
 πώς δλα τὰ ἔκανα χάρη της, δὲ ἔκανα παρὰ μόνον
 ὅ,τι μοῦ φαινότανε καλὸ γιὰ τῆ δικῆ μου εὐτυχία.
 Ὅλα δσα ἔζησα σμίγανε συγκεντρωμένα στή σκέψη
 αὐτῆ σὰ σὲ μοναδικὸ σημεῖο.

Γιατί με εἶχε ὀδηγήσει ἐκείνη μέσα στήν κοιλάδα
 τοῦ θανάτου. Αὐτὸ τὸ εἶδα τώρα, πού ὁ θαμπὸς ἀέρας
 ἀρχισε νά φωτίζεται ὀξω κ' ἡ ρόδινη γραμμὴ της αὐ-
 γῆς σηματοδοτοῦτανε πέρα στήν ἀκρη τοῦρανοῦ. Δὲν
 εἶχα στρῆψει ποτέ θεληματικὰ τὸ βλέμμα στήν κοιλά-
 δα αὐτῆ, ἀπεναντίας προσπάθησα πάντα νά μακρύνω
 ἀπὸ κείνη και νά λησμονήσω πώς ὑπάρχει κάτι τέ-
 τοιο. Κι ὅπως καθόμου εἰδῶ, μοῦ φαινότανε πώς γνώ-
 ριζα τόσα λίγα ἀπὸ τον κόσμου, ὅσα γνῶρίζω κι ὅταν
 πρωτοξύπνησα στή ζωῆ τοῦ κόσμου αὐτοῦ τοῦ γεμάτου
 ἀντίθετες κ' ἔκανα τὰ πρῶτα βήματα ξαφνισμένος γιὰ
 ὅ,τι ἀπαντοῦσα ἐκεῖ. Πάντα ἐνοιωσα μέσα μου κάτι
 σαν ξάφνισμα, πάντα εἶχα τὸ αἶσθημα πώς δλα δσα
 ζοῦσα εἶτανε μόνο κατὰ τὸ μισὸ πραγματικότητα,
 πάντα ἡ τάση μου εἶταν ἀπὸ κείνο πού ὑπῆρχε πρὸς
 ἐκείνο πού ἔμελλε νά ἔρθῃ, πρὸς τὸ ἄγνωστο. Πάντα
 ὀνειρεύτηκα τήν εὐτυχία μου κ' ἡ εὐτυχία δὲ μοῦ πα-
 ρουσιάζτηκε ποτέ μ' ἄλλη μορφή ἀπὸ τήν οἰκογενει-
 ακή. Τήν εὐτυχία αὐτῆ τήν ἀπόκτησα, τήν ἀπόκτησα
 ὅπως τήν ἀποχτᾶ ἕνας μόνο μὲς τοὺς χιλιούς, μὰ ὁ θά-
 νατος, πού δὲν ἤθελα νά τονὲ στοχαστῶ ποτέ, ἦρθε
 και κρύφτηκε ἀόρατος πίσω μου. Μοῦ πήρε τὸ μικρὸ
 μου ἄγορ: με τᾶγγελικὰ μάτια και τὰ χρυσὰ μαλλιά.
 Κι ὅταν πέθανε αὐτό, ἔσκυψε κείνος ἀποπάνω μου
 περισσότερο ἀπὸ πρῖν, ἀπλώσε τὰ μελανὰ φτερά του
 ἀπάνω ἀπὸ τὸ σπῖτι μου και δὲν ἔφυγε πρῖν ἀρπάξει
 ἀπὸ με και τοὺς δικούς μου ἐκείνη πού μᾶς εἶταν πιὸ
 ἀκριβῆ ἀπ' δλα στή ζωῆ, γιατί μᾶς εἶταν πιὸ ἀκριβῆ
 ἀπὸ τῆ ζωῆ τήν ἴδια.

Σηκώθηκα και κοίταξα ὀξω. Ἀκροάστηκα τήν ἀνα-
 πνοῆ της και δὲν μποροῦσα νά πιστέψω πώς εἶταν ξα-
 πλωμένη ἐδῶ κ' ἔμελλε νά πεθάνῃ. Ἐσκυφα κ' ἔβρεξα
 με νερὸ τῆ γλώστρα και τὰ χεῖλη της και κοίταξα τὸ
 πρόσωπό της ὅσο πού θολώσανε τὰ μάτια μου και δὲν
 ἔβλεπα τίποτε πιά! Ὄχι τόσο πιστευα πώς εἶμαι κοντά
 της κι ἂν τῆς ἔμενε μιὰ ἀνάμνηση, πού—ἄφταστη σὲ
 μένα, χωρισμένη ἀπ' δλα δσα ὀνομάζουμε θνητῆ
 ὑπαρξῆ—γυροῦσε γύρω στήν ἴδια της ζωῆ, ἤξερα
 πώς εἶμουνα και γώ ἐκεῖ μέσα. Εἶμουνα μαζί ἐκεῖ μέσα,
 ὅπως δὲ θὰ ἔβλεπα ποτέ μόνος μου τὸν ἑαυτὸ μου κι

ὅπως δὲ θὰ μποροῦσε νά με δῆ κανένας ἄλλος ἀπὸ
 αὐτῆ.

Κ' ἐνῶ οἱ στοχασμοὶ μου γυρίζανε σὲ δλα δσα ζή-
 σαμε μαζί, λησμόνησα τὸν ἑαυτὸ μου κ' ἔβλεπα μόνο
 αὐτῆ. Νέα κι ἀφοσιωμένη μοῦ εἶχε ρθεῖ, μὰ σὲ δλη
 τήν εὐτυχία, πού ἔλαμπε γύρω της κ' ἔκανε ἀλαφρὸ
 τὸ πάτημά της, εἶτανε μιὰ μελαγχολία, πού εἶτανε
 τόσο μεγαλῆτερη ὅσο σῶπκινε τόσον καιρὸ. Νόμιζα
 πώς θυμόμουνα τώρα πώς ἀπὸ νωρὲς ἀκόμα ἡ ὑπαρξῆ
 της ὀλη στακότανε σ' ἕνα ἐπίπεδο διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ
 ἐπίπεδο τῶν ἄλλων. Εἶχε πλαστεῖ νά γίνῃ εὐτυχι-
 σμένη κ' ἔπειτα νά πεθάνῃ κ' ἦρθε ἡ μέρα, πού εἶτανε
 σκληράδα νά ἤθελε κανεὶς νά τῆ βιάσῃ νά ζήσῃ. Δὲν
 μποροῦσε νά λυπηθῆ λίγον καιρὸ κ' ἔπειτα νά λησμο-
 νήσῃ. Μποροῦσε μόνο νά λυπάται και νά πεθάνῃ. Και
 γώ ἔπρεπε νά γνωρίζω πώς ἔλεγε πάντα τήν ἀλήθειαν
 και τήν ἔλεγε περισσότερο τότε ὅταν τὰ λόγια της μοῦ
 φαινότανε παράξενα κι ἀπίθανα. Ἀκόμα ἀληθινό-
 τερῆ εἶταν ὁμοῦ ὅταν ἔπνιγε τὰ λόγια στὰ χεῖλη της
 και με πρκαλλοῦσε νά τήν ἀφήσω νά πεθάνῃ.

Γιατί δὲν τήν ἀφήσα; Γιατί προσπάθησα νά τῆ βιάσω
 νά κἀμῃ κατὰ ἐνάντιο ἀπὸ τῆ θέλησή της και πέρα
 ἀπὸ τῆ δυνάμη της; Δὲν εἶχα νοιώσει πώς δυὸ χρό-
 νικ δλάκερα τέν ωνε φιδερά τῆ δυνάμη της γιὰ νά
 πηγαίνῃ παραδῶθε μέσθ στο σπῖτι μου, νά χαμογελᾷ
 μαζί με μᾶ; πού θέλαμε νά χαμογελοῦμε, και νά παίζῃ
 μαζί με μᾶ; πού θέλαμε νά παίζουμε;

Πῶς μποροῦσα νά εἶμαι τόσο σκληρὸς και πώς μπο-
 ρεῖ κανένας νά εἶναι τόσο σκληρὸς μόνο και μόνο γιατί
 δὲν μπορεῖ νά δῆ καθαρά;

Και τὰ ρωτήματα αὐτὰ σμίγανε στο τέλος συγκε-
 τρωμένα σ' ἕνα νέο: Πῶς μποροῦσε νά μ' ἀγαπᾷ αὐτῆ
 ἀφοῦ τῆ βασάνισα τόσο δίχως νά τὸ θέλω;

Μποροῦσε νά μ' ἀγαπᾷ γιατί—σὰ νά μοῦ εἶτανε δυ-
 νατὸ νά κολουθῶ τοὺς στοχασμούς της, πού εἶτανε
 χωρισμένοι ἀπὸ τοὺς δικούς μου—μοῦ φαινότανε πώς τῆ
 βασάνισα χωρὶς τῆ θέλησή μου και μοῦ φαινότανε πώς
 τὸ αἰστανότανε κι αὐτῆ, ἂν και προτῆτερα δὲν ἤθελα
 νά τὸ πιστέψω πώς τὸ αἰστανέται. Μὰ στο ρῶτημα αὐτὸ
 δὲν ἔμελλε νά μοῦ δοθῆ ἀπάντησῃ. Δὲ θὰ ξυπνοῦσε
 κείνη πιά ἀπὸ τήν ἀναισθησία και μ' ἀπελπισμένη καρ-
 διὰ ἔπρεπε νά γυρίσω μιὰ μέρα στή νέα ζωῆ, πού με
 πρόσμενε χωρὶς ἐκείνη.

Ἔτσι ζητοῦσα νά μαντέψω τῆ σειρά τῶν στοχα-
 σμῶν της, ἐνῶ ἐκείνη βυθιζότανε ὀλοένα βαθῆτερα
 στήν ἐξουσία τοῦ θανάτου. Εἶτανε σὰ νά εἶχα παραδῶσει
 τὸν ἑαυτὸ μου και τῆ ζωῆ μου στο θάνατο και σὰ νά λο-
 γαριαζόμαστε κ' οἱ δυὸ μαζί, αὐτῆ και γώ, με τὸν κόσμο.
 Ὅλα ἔξω μου και μέσα μου γίνανε τόσο θεόρατα
 ψηλὰ και μεγάλα, ὅστε μοῦ φαινότανε πώς δὲν μπο-
 ροῦσα νά φτάσω τίποτε. Δὲν εἶτανε καμὶ παρηγοριά
 σ' αὐτὰ παρὰ μόνο ἕνας ἀπελπισμένος ἀποχαιρητισμός.
 Μὰ προχωροῦσαν οἱ ὥρες κ' ἦρθε πιά ἡ στιγμή της
 ἀκατανίκητης κόπωσης, ὅταν κλείνουνε τὰ μάτια και
 τὰ χέρια δένουνται σὲ μιὰ μόνῃ προσευχῆ: Πῶς νά
 τελειώσανε δλα. (Στὸ ἄλλο φύλλο τελιώνει).

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΗ ΚΑΘΕ ΣΑΒΑΤΟ

Ίδιοκτήτης : Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ : ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, άρ. 4, ΑΘΗΝΑ

Συνδρομή χρονιάτικη : Δρ. 20.

Βρίσκεται στην Αθήνα σ' όλα τα κώσικα και στο βιβλιοπωλείο Βασιλείου (όδος Σταδίου 42)

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

Ο Ο ΓΚΟΝΦΑΛΟΝΙΕΡΙΣΜΟΙ Ο Ο

*Αγαπητέ Νουμά,

Πολύ λυπάμαι που δεν είμαι πνευματιστής, για να μεταδώσω στο μακαρίτη τον αδερφό μου την απάντηση του αδερφού του Γιάννη. Όπως νάναι ευχαριστώ πολύ για το κοπλιμέντο που μου κάνει ο συνεργάτης σου λέγοντας το κεφάλι μου γεμάτο γερμανικό στρατιωτικό πνεύμα, γιατί στον τόπο μας, δεν ξέρω πώς, αυτό κατάντησε νάναι το επίθετο για κάθε κεφάλι που δε βγάζει καπνούς σά θυμιατό. Αυτός ο χαρακτηρισμός του κεφαλιού μου και μάλιστα απ' τον αδερφό του Γιάννη με διασκεδάσε τρομερά, μα ακόμα πιο πολύ με διασκεδάσε ο **συνταυτισμός της τύχης μας με την Αγγλία** είναι αλήθεια συγκινητικό θέμα πώς η Old England συνταυτίζει πάντοτε την τύχη της με τους άλλους λαούς, π. γ. το Βέλγιο.

Αγαπητέ Νουμά, δε θέλω να κάνω κατάχρηση της φιλοξενίας σου σε μιὰ συζήτηση που, εσο νόστιμη κι' αν είναι, σε κανένα συμπέρασμα δεν μπορεί να μ'ε βγάλει, μα και γίνεται χωρίς τ' αναγκαία στοιχεία. Γιαυτό δηλώνω πώς δε θα τηνε εξακολουθήσω, εξόν, αν θελήσει ο Γιάννης ή ο αδερφός του να μου δώσει τις ακόλουθες πληροφορίες :

1) Τι θα κάνουν η Ιταλία, Ρουμανία και Βουλγαρία; 2) Πόσοι Έλληνες είναι στο κομμάτι της Μικρασίας, που φανταζόμαστε πώς θα μ'ε δώσουνε για τον κόπο μας, και πόσοι Τούρκοι; 3) Πόσοι Έλληνες θ' απομείνουν Ύστερ' απ' τη σφαγή που σίγουρα θα κάνουν οι Τούρκοι, άμα κάνουμε πώς κουνιόμαστε; 4) Ποιός θα πάρει την Πόλη; 5) Ποιά τύχη και ποιός συνταυτισμός περιμένει τον άλλον ελληνισμό εξω απ' τα μέρη που πιθυμούμε να πάρουμε, και ποιός μ'ε είπε, ότι θα πάρουμε τίποτα; 6) Πόσο στρατό έχουμε και πόσον η Βουλγαρία; 7) Πόσους χρειαζόμαστε για να φυλάξουμε τα σύνορά μας; 8) Πόσος χρειάζεται για να παρθούν τα Δαρδανέλλια; 9) Πόσα και τί αξίας είναι τα Αγγλογαλλικά στρατεύματα, που μαζί μ' αυτά θα πάρουμε την Πόλη; 10) Πόσον καιρό μπορεί να βαστάξει ο πόλεμος; 11) Πόσους Τούρκους θέ σκοτώσει

ο Γιάννης και πόσους ο αδερφός του; 12) Πόσες μέρες βαστάνε στη νηστεία; 13) Πόσα μιλια μπορούνε να τρέξουνε χορτάτοι και πόσα νηστικοί;

Δηλώνω και πάλι, πώς αν σ' όλα αυτά δεν έχω σχετική απάντηση θα εξακολουθήσω βέβαια να διασκεδάω πάντοτε με την άρθρογραφία του συνεργάτη σου, μα δε θα συνεχίσω και την άσκοπη επιστολογραφία.

Δικός σου

11.4.15.

GON FALONIERE II

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΙ ΤΡΑΝΟΣ

Φίλε Νουμά,

Το αδερφι ο Γιάννης έκανε τη «μεγάλη άνοησία», καθώς λέει, να μου σκαρώσει σαράντα έρωτησούλες άπάνου στο άρθρο μου. Είμαστε σύμφωνοι· θα έκανε πολύ καλλίτερα ν' άφροιώσει την ώρα που χάνει, για να πολιτικολογεί εκεί που δεν τον σπέρνουνε, στο σχολείο του και στη μόρφωση των μαθητών του. Είναι πολύ εθνικότερο κι όφελιμώτερο έργο αυτό απ' το να διάβάζει και να μ'ην τα καταλαβαίνουν οι άλλοι. Γιατί, λέει, πώς συμβιβάζεται οι μεγάλες παραχωρήσεις εξαιρετικά μόνο στις άκτες της Μικρασίας και πώς αυτό; που μ'ε τις πρότεινε δεν παύεται άμέσως από Υπουργός των Έξωτερικών της Αγγλίας αφού δεν ξέρει πώς μόνες εξαιρέσεις απ' τον κανόνα είναι τα χηρόστων, χλούσων, έησιών και άφύων—μα όχι των άκτων; Δε θα τότε μιμηθώ λοιπόν στην «άνοησία» να του άπαντήσω (αν και σαράντα παρὰ μιαν άπάντησε του δίνουνε τα δυό άρθρα μου), γιατί άλλως τε με τή φόρα που πήρε στην είνεγκια φρασεολογία κινδυνεύω, αν κάνω τέτοιο λάθος, να με φάν οι κόττες της λαϊκής παροιμίας. Έτσι κάθουμαι σ' αυγά μου με την έλπίδα πώς θ' άφήσει γι' άλλους ειδικότερους την έξωτερική πολιτική, προσπαθώντας να μ'ε μορφώσει ελληνόπουλα, ο αδερφός μου ο Γιάννης.

Δικός σου

19.4.15.

Α. ΤΡΑΝΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

z. Κακ. Μονεμβασία. Άκόμα δεν ηρθε η έπιταγή. Πρώτη στο ταχι δρομείο. — z. E. Στ. Πρέπει νάν το δοθίμ πρώτα. Ψάρα στο γιολό, ποός άγοράζει; — z. Νικ. Νικ. Αποθύμαστε, μα έλπίζουμε σε άλλο να πιτύχεις. Στείλε μας. — z. Γ. Σαρ. Circencester. Άββαμε τη συντρομή κ' εύχριστούμε. Το άρθρο θα δημοσιευτεί. Αφού όμως πρώτα του διορθωθεί κάπως η γλώσσα. — z. κ. Ν. Ξυνογαλάδ Chibiri el Kom. Μάριο Βάρβογλη και Στ. Ξένο (Παρίσι), Άθ. Δάρα (Κάιρο), Δ. Κοτζιμάνη (Αθήνα), Γιάννη Κοντυλάκη, Πέτρο Μαρκαντωνάκη, Κώστα Καλεμνικήρη (Χανιά), Ν. Κλαδά, Σ. Νικοκάβουρα και Εύαγ. Φωτεινό (Κέρκυρα), Εύστρ. Βαρελτζίδη και Π. Έλευθεριάδη (Μιτυλήνη) και Μ. Κυριακόπουλο (Πάτρα). Σ'ε είδοποιήσαμε με τα φύλλα 552 και 553 να μ'ε πληρώσετε τις καθιστερούμενες συντρομές, σ'ε γράψαμε στον καθέναν χωριστά στις 22 2 915 κι όμως καμιά άπάντηση άκόμα. Έτσι θα μ'ε αναγκάσετε να σ'ε το θυμίζουμε κάθε τόσο με το «Νουμά»,

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Κ. Χατζοπούλου ΥΠΕΡΑΝΘΡΩΠΙΟΣ (Λογοτεχνική Βιβλιοθήκη Φέξη, 1915. Δρ. 3). — Ο κακοχωνεμένος και παρανομιέος Νισοσειμός που καταδυναστεύει άλλους (μπορεί να καταδυναστεύει και σήμερα ακόμη) τη φιλολογοῦσα τάξη της Ἀθήνας, ἰδού τὸ leit-motiv τοῦ ἔργου. Κάθε—ιδιός κακοχωνεμένος, σὺν ἐφαρμόζεται στὴ ζωὴ, γεννᾷει καρικατοῦρες καὶ ἕνας συγγραφέας μετὰ τὴ διηγηματικὴ δύναμη τοῦ Χατζόπουλου καὶ μετὰ τὸν Ἀρχιδόξιο σαρκασμὸ του, παίρνοντας στὰ χέρια του τὴς καρικατοῦρες αὐτὲς καὶ ζυμώνοντάς τες, σοῦ τεχνουργεῖ σελίδες ποὺ σπαρταρᾶνε ἀπὸ ζωὴ καὶ σοῦ χαρίζει στιγμὲς παραδεισεῖνας πνευματικῆς δροσιάς. Ὅ, τι κατάφερε ὁ Ταγκόπουλος μετὰ τὴ σκηνακὴ του σάτυρα, τὸν «Ἀρχισυντάκτη», τὸ κατ'ἄφερε σὲ μεγαλύτερο βαθμὸ καὶ ὁ Χατζόπουλος μετὰ τὸν «Υπεράνθρωπός» του. Καρικατοῦρες πήρανε καὶ οἱ δύο τὸ ἀπὸ τὴ ζωὴ, καὶ τὴς καρικατοῦρες αὐτὲς τὴς στήσανε σύμβολα αἰώνια τῆς πνευματικῆς ἀλαφρότητας, μὰ καὶ τῆς κλασικῆς ἀγαρμοχρησιᾶς, ποὺ ἀποτελοῦνε τὸ κριώτερο γῶρισμα τῆς τάξης ἐκείνης ποὺ μετὰ τὴ μῦσα τοῦ δημοσιογράφου καὶ τοῦ λογίου ἐμπορεύεται, καὶ μασκαρεύει κάποτε, τὰ ἔργα τὰ γράμματα.

Ὅταν πρωτοδημοσιεῦθη ἡ ὑπέροχη αὐτὴ σάτυρα τοῦ Χατζόπουλου στὸ «Νουμά», βρισκόμουν κακῶς, πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Ἐφημερίδα ρωμοῖκη γιὰ καιρὸ δὲν ἔβλεπα καὶ οἱ πεζότατες ἀσχολίες μου μετὰ εἶχαν κάμει νὰ ξεχάσω καὶ πὼς ὑπάρχει καὶ φιλολογικὴ κίνησις στὴν πατρίδα μου. Ὁ «Υπεράνθρωπος» εἶναι ἀπὸ τὰ πρῶτα πρῶτα βιβλία ποὺ διάβασα, σὺν ξαναγνώριση, καὶ μετὰ νὰ πῶ ἀδίσταχα πὼς εἶναι ἀπὸ τὰ βιβλία κείνα ποὺ μποροῦνε νὰ τιμῆσουν τὴ φιλολογία κάθε πολιτισμένου τόπου, ἀκόμη καὶ νὰ παλαίψουν νικηφόρα κατὰ τοῦ χρόνου τοῦ παντοδύναμου. Δυστυχῶς ἀκόμη δὲ διάβασα τὸν «Πύργο τοῦ ἀκροπόταμου» καὶ οὔτε τὴν «Τάσση» τοῦ ποῦ μοῦ τὴν πολυετανοῦνε καὶ ἄνθρωποι μάλιστα κάπως δύσκολοι σὲ παινήματα, μὰ ὁ «Υπεράνθρωπος» ποὺ μετὰ κρατᾷ κυριολεκτικὰ δεσμευμένο. Δὲν μπαίνω σὲ καθέκαστα, μὰ οὔτε καὶ καταλιάνομαι ἀνάλυσι τοῦ ἔργου, ἀπὸ τὸ φόβος μὴ πως μετὰ ἄτυχη ἀνάλυσι λιγοστῆσθω τὴν ἀξία του. Παίρνω συνολικὰ τὸ ἔργο καὶ συνολικὰ τὸ κῆρυξ. Εἶναι ἔργο δυνατό, γραμμένο μετὰ περίσσια δεξιοτεχνία (τὴ μαεστρία μεταφράσανε ἔτσι οἱ λογιώτατοι;) ὄχι ἀπὸ καλὸ συγγραφέα μὰ ἀπὸ ἀληθινὸ μαιτρ. Στὸ εἶδος τοῦ μπορεῖ νὰ χρησιμεύῃ γιὰ πρότυπο καὶ ὅταν ἔχη κανεὶς κάποια εἶδη ἀπὸ τὴν παγκόσμια τέχνη δὲ θὰ διστάσῃ καθόλου νὰ τὸ μολογήσῃ πὼς ὁ «Υπεράνθρωπος» μετὰ μετὰ τὸν «Ἀρχισυντάκτη» καὶ μετὰ τὸ «Ἐθνικὸ συμπόσιον» τοῦ Ψυλάρη, εἶναι οἱ πρῶτες ἀξίες λόγου φιλολογικῆς σάτυρας ποὺ ἀποδείχνουν ὀλοφάνερα πὼς ὅσο καὶ ἂν κατηγοροῦν τὴν κοινωνία μας γιὰ μαϊμουδιότητα, γιὰ καρικατοῦρα τῆς Παρξιάνικης καὶ δὲν ἔξερω ποιανῆς ἄλλης ξένης κοινωνίας, ἔχει μέσα της καὶ κάποια δική της, καθαρὰ ρωμαϊκῆ, ζωὴ, ποὺ ἐπιτέλους ἂν ὄχι ἄλλο, παρέχει τουλάχιστον στὸν ἐπιδέξιο τεχνίτη μοντέλα γιὰ σάτυρα. Κι' αὐτὸ μικρὸ δὲν εἶναι.

N. ΚΡΑΛΗΣ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ τοῦ κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου. Ἀθήνα 1915.—Ἀπὸ τοὺς παλιούς λογίους, ὅσοι ἔξιναν, δὲν μποροῦσαν νὰ μὴν παρασυρθοῦνε ἀπὸ τὸ νέο πνεῦμα τῆς φιλολογίας μας. Ἡ φαντασία τους ἤρθε πρὸς κοντὰ στὴ ζωὴ, καὶ ἡ γλώσσα τους πήρε τὰ χρώματα τῆς δημοτικῆς μας. Μετὰ

τὸν τέτοιο συχρονισμὸ κέρδισε ἡ τέχνη τους, κέρδισε καὶ ἡ φήμη τους. Διαβάζονται ἀξιόλογα καὶ τιμοῦνται Ἄπ' αὐτοὺς καὶ ὁ Δ. Γρ. Καμπούρογλος, ποὺ τελευταῖα τύπος χωριστὰ εἰκοσιδύο μικρὰ διηγήματά του, ἀπλά, ζωντανά, χαριτωμένα ποὺ ρουφιούνται μετὰ εὐχαρίστηση ἀπὸ τὸν καθένα. Μετὰ δύο τρεῖς γραμμὲς ζυγογραφίζονται καὶ μέσα τύποι, χαριχτῆρες, συνήθειες τῆς κοινωνίας μας, μετὰ ζωντανὰ ἀληθινὴ καὶ πρωτότυπη φρεσκάδα. Μιὰ σάτυρα, μιὰ εἰρωνία, ἕνα χαμόγελο κρυφὸ περπατᾷ κάτω ἀπὸ τὴς γραμμὲς. Ἐτσι μερικὲς σελίδες ποὺ δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἀπὸ σκέτες εἰκόνες, παίρνουν τὰ φτερά καὶ τὸν ἄερα μιᾶς κάποιας φιλοσοφίας ποὺ ἀναβρῦζει ἀτόφια ἀπὸ τὰ πράγματα. Ἄλλοῦ πάλι μιᾶς ἀνάμνησις μιᾶς παλαιᾶ παρὰδοσις παίρνει τὴ μορφή μιᾶς ἀληθινῆς ἱστορίας, ποὺ σοῦ ἀνάβει τὴν περιέργεια. Γι' αὐτὰ, συσταίνομε τὸ βιβλιαράκι σὺν κατὰ ἀξιοδιάρθετο.

RICHARD DEHMEI, : «ΛΥΤΡΩΜΟΙ» μεταφρασμένοι ἀπὸ τοὺς κ. κ. **Κλ. Παράδοχο** καὶ **Α. Βαρδιαγιάννη**. (Ἀθήνα 1915. 1 δραχμή).—Περνάμε τὸν πρόλογο ποὺ τὸν γράφανε τὰ παιδιὰ, ἔτσι στὰ χωράτα, φαίνεται, καθὼς καὶ τὸ εἶναι mark ποὺ στὰ χωράτα ἂν τὸ γράφανε καὶ αὐτὸ, καὶ οὐ βεβαιώνομε πὼς ὅσο πρόχειρη καὶ βιαστικὰ καὶ ἂ φαίνεται ἡ μετάφρασίς τους, πάντα οἱ «Λυτρωμοί» εἶναι ποιήματα ποὺ ἀξίζει νὰν τὰ διαβάσει καὶ νὰ τὰ ξαναδιαβάσει κανεὶς καὶ γιὰ τὴ δυνατὴ σκέψη τους καὶ γιὰ τὴς πρωτότυπες εἰκόνες τους καὶ γιὰ τὴς τόσες ἄλλες ποιητικῆς τους ἀρετῆς. Ἡ «Νίκη», ἡ «Ἐξομολογήσις» τὸ «Στὴν τρισηπόνητη», τὸ «Κάλεσμα», ἡ Βεβήλωσις (μὰ καὶ ποῖο νὰ παραλείψῃ κανεὶς;) εἶναι ποιήματα δυνατὰ, ποὺ ἂν ἡ μετάφρασίς τους δουλεύταν μετὰ τὴν προσοχὴ ποὺ δουλεύτηκε τὸ «Σιγανὸ τραγοῦδι» θὰ δείχνανε, ποὺς ἔξερει πόσες ἄλλες ἀκόμη ὁμορφίαις τους, ποὺ τώρα ἀπὸ τὴ βιαστικὰ μετάφρασις, φαίνονται σὰ νὰ χαθῆσαν γιὰ πάντα! Ὡστόσο δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ μὴ συχαρεῖ τοὺς καλοὺς νέους ποὺ τόσο ἐκλεχτικὰ διαλέξαν.

JEAN FINOT : «Ἡ Ἐπιστήμη τῆς Ἐστρατίας». Μετάφρ. Α. Ι. Γεωργιάδου. (Φιλοσοφικὴ καὶ κοινωνιολογικὴ βιβλιοθήκη Φέξη. Δρ. 3).

ΔΙΟΡΘΩΜΑΤΑ

Στὸ ἄρθρον τοῦ περασμένου φύλλου «Τρανοῦ τὸ ἀνάγνωσμα» παρακαλοῦμε νὰ διορθωθοῦν τὰκόλουθα :

Στὴ σελ. 189, στιχ. 36 ἀντὶς «Μιὰ ὁμως» νὰ γραφτῆ «Καὶ μιὰ».

Στὴ σελ. 190, στήλη α', ρώτημα 12 τὸ «μετρημένους» νὰ γίνῃ «μετρημένο» καὶ στὴ β' στήλη, ρώτημα 16 ἀντὶς : τοῦ φίλου «Σφουρή» νὰ γραφτῆ «τοῦ φίλου Σφουρή», δηλ. καὶ οἱ τρεῖς λέξεις νὰ μποῦν στὰ εἰσαγωγικά, καὶ τὸ παρακίτου τὸ «δικαίον» νὰ γίνῃ «δικίον».

Στὴ σελ. 191, ρώτημα 20 τὸ «πλειότερο» νὰ γίνῃ «πειότερο» καὶ ὁ ἀριθμὸς 22, ὅπου παράταξε ὁ στοιχειοθέτης, μὰ μικρὴ ἐρῶτησις νὰ συμπληρωθῆ ἔτσι :

22) Γιατί, ἂν βγαίναμε χωρὶς τὰ ἄλλα Κράτη, ἡ Βουλγαρία θὰ βοηθοῦσε τὴν Τουρκία ; Ἐτσι, γιὰ νὰ λέμε πάντα τάντα δα, ἢ ἐπειδὴ ἔτσι θὰ ἴδῃ ἡ Γερμανία ; Καὶ γιατί τότε δὲν τὴ βοηθαίει τώρα ποὺ ἔχει μεγάλῃ ἀνάγκη νὰ συγκοινωνήσῃ μετὰ τοὺς συμμάχους της ; Ἐπειδὴ παραφυλάμ' ἐμεῖς ; Καὶ γιατί δὲ θὰ παραφυλάγαμε καὶ τότες ; Ἐπειδὴ θάχαμε μιὰ μεραρχία λιγώτερη ;

Στὴν ἰδ.α σελίδα, στήλη β' ρώτημα 29 τὸ «σοβαρώτατη» νὰ γίνῃ «σοβαρώτατη», καὶ μετὰ τὸ «βγαίναμε», νὰ μετῆ κόμμα καὶ στὸ 30 τὸ «Moutterland» νὰ γίνῃ «Mutterland».

Στὴ σελ. 192, ἀριθ. 39 ἀντὶς «πειὰ τὴν Ἑλλάδα», νὰ γραφτῆ : «πειὰ τὴν Ἑλλάδα».

ΔΙΑ ΣΤΟΜΑΤΟΣ ΠΩΠ

Ἡ Κυβέρνηση, θέλουσε νὰ ποῦνε οἱ τρουμπέτες της, δὲν τῷχει σκοπὸ νὰδῶγγ ἀπὸ τὴν ἀπάθειά της γιὰ τὸν ἐθνικὸ κίνδυνον ποὺ περνοῦμε καὶ δὲ σκέφτεται νὰ κουνηθῆ, καὶ ἂν ἀκόμη Ἰταλία καὶ Ρουμανία ἀνακατετοῦν στὸν πόλεμον πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἀντάντ.

Ἡ σκέψη εἶτε ἡ ἀπόφαση αὐτή, ἂν ἀληθεύῃ— καὶ μποροῦμε νὰ πιστέψουμε ὅτι δὲν ἀληθεύει ὕστερ' ἀπ' ὅσα εἶδαμε καὶ βλέπουμε, ἀκούσαμε καὶ ἀκούμε τώρα δυὸ μῆνες;— τόσο εἶναι ἀντεθνική, ὥστε ἀκόμη καὶ τὸν Πώπ, συνάδελφο τοῦ Εὐστρατιάδου καὶ Χαιρόπουλου καὶ κηδεμόνα τῆς Κυβέρνησης, συντάραξε καὶ τὸν ἔκανε νὰ γράψῃ ὅσα ἔγραψε σήμερον.

Ἐμεῖς ἐδῶ, ποῦ τόσον καιρὸ δὲν κάνουμε ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ λέμε ὅσα γράφει τώρα ὁ Πώπ, ἄς ξεκουραστοῦμε τώρα λίγο δίνοντας σ' αὐτὸν τὸ λόγο, μολοντί πολὺ ἀπορῶμε γιὰ τὴν ἀνεπάντεχί του εὐλιχρίνεια. Μὰ ὄχι, δὲν εἶπα καλὰ νὰ τοῦ δώσουμε τὸ λόγο. Τέτια τιμὴ δὲν τοῦ πάει. Λανειζόμεστε μόνο τις λέξεις καὶ τις φράσεις του, γιὰ νὰ ξαναποῦμε τὰ ἴδια τὰ δικὰ μας καὶ γιὰ νὰ φανῆ ὅτι δὲν ἔχουμε πειὰ καὶ «χρεῖαν μαρτύρων», ἀφοῦ «καὶ ὁ Πώπ τὰ ἴδια μ' ἐμᾶς λέει. Νὰ τί γράφει σήμερον :

«Ἐκεῖνοι, αἵτινες θὰ ἀνεγίνωσκον χθὲς τὸ ἄρθρον τῆς συναδέλφου «Νέας Ἡμέρας», θὰ ἦτο φυσικὸν νὰ πιστεύωσιν, ὅτι ἡ Ἑλλάς ἀπεφάσισε πλέον νὰ μὴ κινηθῆ τῆς θέσεώς της καὶ χαρκαωθεία εἰς τὴν οὐδετερότητα νὰ μείνῃ ἐν ἀπαθείᾳ καὶ ἂν ἀκόμη ἡ Ἰταλία, ἡ Ρουμανία καὶ δὲν ἴξεύρομεν πόσα ἄλλα κράτη, μετάσχωσι τοῦ ἀγῶνος. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ πρόγραμμα πολιτικόν. Θὰ ἦτο πράξις ἐθνικῆς ἀποβλακώσεως. Καὶ πρὸς πολιτικὴν τοιαύτην αἰωνίας καὶ ἀσαλεύτου οὐδετερότητος οὐδεὶς θὰ ἦτο διατεθειμένος νὰ συνοδεύσῃ τοὺς ρυθμίζοντας αὐτήν. Ἡ οὐδετερότης, ὡς ἦδη ἐπανειλημμένως διευτυπώσαμεν δὲν εἶνε πολιτικὴ. Εἶνε ἀρηγῆσις. Πολιτικὴ εἶνε ἡ ἐγκαίριος καὶ εὐτροπος κίνησις τῆς Ἑλλάδος παρὰ τὸ πλευρὸν ἐκείνων αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν ἐγγύησιν τῆς αὐθουπαξείας αὐτῆς καὶ τῆς ἠθικῆς καὶ ὀλικῆς ἐνισχύσεώς της. Ἡ ἀπόκρουσις τῆς ἀπεγνωσμένης προσπαθείας τοῦ κ. Ε. Βενιζέλου, ὅπως ἐξέλωμεν καθ' οἰονδήποτε τρόπον καὶ εἰς στιγμήν ἔλως ἀκαίρως ἐπιλεγείσαν, δὲν ἐσήμαινεν οὐδέποτε καὶ ἐμμονὴν εἰς τὰ χαρκαώματα τῆς οὐδετερότητος διὰ νὰ ταφῆ ἐντὸς αὐτῶν τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐπιθέτομεν δέ, ὅτι καὶ πάλιν ἐκ παρεγγήγσεως προέκυψεν ἡ ἀρθρογραφικὴ ἐγλωσις τῆς ὑποστηριζούσης τὴν κυβέρνησιν συναδέλφου καὶ ὅτι μόνον ἀπὸ στόματος μελῶν τῶν συγκροτούντων τὴν κυβέρνησιν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διατυπωθῶσι λόγοι τοιοῦτοι. Ἡ Ἑλλάς προκειμένου νὰ ἐξέλθῃ τῆς οὐδετερότητος ὄχι μόνον δὲν ἔπρεπε νὰ ἀναμείνῃ ἀπαθῆς τὴν ἰταλικὴν ἐνέργειαν, ἀλλὰ καὶ νὰ προλάβῃ αὐτήν θὰ ὤφειλεν ἴσως, διότι οὕτω θὰ κατεῖχεν ἐλευθερίαν

κινήσεως πρὸς οἰονδήποτε μάλιστα καὶ ἂν ἐστρέφετο σημεῖον ἢ κινήσις αὐτή, εἶτε μετὰ τῆς Τριπλῆς, εἶτε μετὰ τῶν δύο κεντρικῶν αὐτοκρατοριῶν συνεμάχει ἢ Ἰταλία. Ἐὰν δὲ νῦν ἐκυβέρνα ὁ κ. Ε. Βενιζέλος, καὶ νῦν ἐπήρχετο εἰς αὐτὸν ἡ ἔμπνευσις, ἣτις πρὸ δημήνου ὠδήγηε εἰς τὴν ἀσφαλῆ καταστροφὴν, ἣτις προελήφθη, δὲν γνωρίζομεν ἐὰν δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ εὖρη ἢ ἔμπνευσις ἐκεῖνη ἦτονα ἀντιδρασιν, περιοριζομένη εἰς ἐπίπεδον συζητήσεων, οὐχὶ ὅμως καὶ μεγάλων διαταγμῶν. Ἡ πολιτικὴ τοῦ χαρκαώματος καὶ ἡ πολιτικὴ τοῦ ἐνὸς βήματος εἰς κίνησιν ἐπὶ τὰ πρόσω καὶ δύο βημάτων ὅπισθεν, εἶνε ὄχι μόνον ἀδεξία, ἀλλὰ καὶ καταστρεπτικὴ διὰ πᾶσαν χώραν. Τὰ μικρὰ κράτη ὅπως καὶ οἱ ἀσθενεῖς τὰς δυνάμεις ἀνθρωποι δὲν ἐμπλέκονται εἰς τὰς ἐριδας τῶν μεγάλων, ἅμα τῇ ἐμπλοκῇ αὐτῶν εἰς ἔργα πολεμικά. Ἀλλὰ καὶ δὲν ἔχουσι τὸ δικαίωμα ἀπὸ νόμου φυσικοῦ πλέον, νόμου αὐτοσυντηρήσεως καὶ διεκδικήσεως ἰδίων δικαιωμάτων ὅταν ἐγγὺς αὐτῶν διεξάγεται κρίσιμος ἀγὼν, νὰ θωρακισθῶσιν ὅπισθεν τοῦ μάλλον ἀποκρύφου μέρους τῆς ἰδιοκτησίας των διὰ νὰ περιμείνωσι τὴν ἀνακλήρουσιν τοῦ νικητοῦ, ὅστις διὰ μίαν στιγμήν δεχόμενος τὴν γειτονικὴν τοῦ μικροῦ καὶ ἀδυνάτου ἐπικουρίαν, θὰ ἠδύνατο νὰ καταγάγῃ ταχύτερον τὴν νίκην. Διὰ τοὺς ἐπικαίρως προκινδυνεύοντας ἐπιφυλάσσεται πάντοτε καὶ τῆς νίκης τὸ γέρας. Διὰ τοὺς ἐπτοημένους καὶ τοὺς ἀδρανέοντας ἀπομένει τῶν μὲν φίλων ἢ περιφρόνησις, τῶν δ' ἐχθρῶν ἡ αἰωνία ἀντίθεσις.

«Οὕτω καὶ τῶν ὑποστηριζουσῶν τὴν κυβέρνησιν ἐφημερίδων ἢ γνώμη, ὡς ταύτην διετύπωσε χθὲς ἡ συναδέλφος «Νέα Ἡμέρα», θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποβῆ ὀλεθρία ἐὰν συνέπιπτε πρὸς γνώμας καὶ ἐνὸς ἔστω τῶν κυρίων ὑπουργῶν ἢ ἂν ἐπέδρα ἐπὶ τῶν κυβερνητικῶν ἀντιλήψεων, ὡς μέθοδος πολιτικῆς ἐμφανίσεως. Ἡ διάλυσις τῆς Βουλῆς καὶ ἡ προσεχῆς ἐνέργεια ἐκλογῶν οὐδὲν ἀπολύτως σημαίνει διὰ τὴν διεθνή τῆς Ἑλλάδος παράστασιν. Ὅχι δὲ μόνον κώλυμα πρὸς ἐξοδὸν ἐκ τῆς οὐδετερότητος δὲν δύναται νὰ ἀποτελέσῃ ἢ πράξις αὐτῆ, ἐσωτερικοῦ δικαίου ἐπιτακτικῆς ἔλως ἀνάγκης, ἀλλὰ τοῦναντίον καὶ ὡς ἐνίσχυσις σταθερᾶς ἐπὶ τὰ πρόσω πορείας μετ' ἐγκαίρου καὶ εὐτρόπου συμμετοχῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν ἀγῶνα. Ὅταν ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Ρουμανία ἐξέλθωσι τῆς οὐδετερότητος θὰ εἶνε ἀργὰ πλέον διὰ τὴν Ἑλλάδα νὰ παρακολουθῆσῃ ἐκεῖνας, διότι δὲν θὰ ὑπάρχῃ θέσις ὅπως μόνη σπεύδουσα διασπάσῃ τὴν φιλικὴν ταύτην ἀνθρωπομαζάν καὶ εἰσέλθῃ, ἂν ὄχι εἰς τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ἔστω καὶ νὰ κρεμασθῆ εἰς τὴν οὐρὰν τῆς παρατάξεώς της, ὡς οἰκτρὰ καὶ δουλικὴ ἐφεδικοπομπή. Τὸ ἔργον τῆς Ἑλλάδος, ὡς εἶπομεν πρὸ πενήθημέρου, συνιστῶντες καὶ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἐκλογῶν κατὰ τὴν ἴτην ἀντὶ τῆς 31ης Μαΐου δὲν διαγράφεται νῦν ἀόριστον καὶ ἀσαφὲς ἐν πάσῃ γραμμῇ, ὡς ἔταν πρὸ διμήνου ὁ κ. Ε. Βενιζέλος ἐπέζητει συμμετοχὴν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν πόλεμον. Οὐτε ἔχουσι σοβαρὰν μορφήν ὅσα περὶ τῆς ἐπιχειρήσεως κατὰ τῶν Στενῶν

τουρδικά ψεύδη ανακοινούνται. Δέν είνε ή ένέργεια αὐτή συντόνου έκτελέσεως, ἀλλ' είνε ένέργεια σοβαρά και μετά σοβαρότητος πρέπει νά αναμετρήσωμεν τās συνεπειās αὐτῆς και νά σπεύσωμεν εἰς δημιουργίαν τῶν διπλωματικῶν και στρατιωτικῶν συνδυασμῶν, οἵτινες δύνανται νά παράσχωσι τήν νίκην και εἰς τήν Ἑλλάδα διεθνῶς, ὡς οἱ πολιτικοὶ συνδυασμοὶ διὰ τās ἐκλογάς θά παράσχωσι τήν νίκην ὑπέρ τοῦ Πολιτεύματος και ὑπέρ τῆς δημιουργίας κυβερνήσεως περιβεβλημένης τήν λαϊκὴν ἐμπιστοσύνην. Διὰ νά προβῆ εἰς τοιαύτας ένεργείας ἡ κυβέρνησις ὀφείλει νά κινηθῆ μετά δραστηριότητος. Ἡ ἀλήθεια ἀπὸ τοῦ νῦν δέν εὕρητε εἰμὴ εἰς τήν ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων και ὄχι εἰς τῶν λόγων τὰ ἐπιχειρήματα. Διότι και τώρα μόλις ἐπῆλθεν ἐμφάνις γεγονότων ἐπὶ τῶν ὁποίων νά στηρίζεται ἡ ἀλήθεια. Ἡ δ' ἀλήθεια πρέπει νά λέγηται πάντοτε πρὸς τὸν λαόν».

Ἐπαρθέσαμε δόλακερο τὸ ἄρθρο. Τί ἄλλο νά προσθέσωμε ἐμεῖς σὲ ὅσα λέει; Ἐχομε κάτι: Πρῶτα ἔχομε νά χαρίσωμε στὸν Πῶπ τὰ ὅσα λέει, ἔταν θυμᾶται τήν ένέργειαν τοῦ Βενιζέλου πρὶν δύο μῆνες γιὰ τήν ἐξοδὸ μας ἀπὸ τήν οὐδετερότη, και ceterum cencemus, ἐκεῖνο πού δὲ λέει ὁ Πῶπ, ἔτι πρέπει νά καλεστῆ πίσω ἀπὸ τὸ Βασιλιά ὁ Βενιζέλος, ἀφοῦ ἡ προτροπὴ «νά σπεύσωμεν εἰς δημιουργίαν τῶν διπλωματικῶν και στρατιωτικῶν συνδυασμῶν, οἵτινες δύνανται νά παράσχωσι τήν νίκην και εἰς τήν Ἑλλάδα διεθνῶς» δέν μπορεῖ νά σημαίνῃ ἄλλο παρὰ ἔτι ἡ Κυβέρνηση τοῦ Γούναρη δέν ἐσπευσε γι αὐτὴ τῆ δημιουργία,

οὐργία, ὡς τώρα, λοιπὸν παραμελοῦσε και παραμελεῖ τὸ ἔθνικὸ συμφέρον, λοιπὸν προδίνει τὸν Ἑλληνισμό, και ὁ Βασιλιάς δέν τὸ πιστεύουμε ποτὲς νά ἐπιδοκιμάζῃ τέτοιον δρόμον τῆς Κυβερνήσεως του.

20.4.1915

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΟΥ Ο ΓΙΑΝΝΗΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γραμμὴ Πειραιῶς — Κωνσταντῶν

Γραμμὴ Πειραιῶς — Ἀλεξανδρείαν

Τὸ μὲ διπλοῦς ἑλικας και μηχανὰς ἀφθάστου ταχύτητος πολυτελείας και ἀέσεως θαλαμηγῶν ἀτμοπλοίων ΕΣΠΕΡΙΑ ἀναχωρεῖ ἐκ Πειραιῶς (Παραλία Τρούμπας).

Ἐκάστην ΠΕΜΠΤΗΝ, ὥραν 10:30 μ. μ. διὰ Σῦρον Τήρον, Ἀνδρον και Κόρθιον.

Ἐκαστον ΣΑΒΒΑΤΟΝ, ὥραν 3 μ. μ. δι' Ἀλεξανδρείαν

Διὰ περαιτέρω πληροφορίας ἀπευθυντέον:

Ἐν Ἀθήναις. Γραφεῖα Γεν. Διευθύνσεως, ὁδὸς Ἀπελλοῦ ἀριθ. 1 και εἰς τὰ Πρακτορεῖα ταξειδίων κ. κ. Θωμᾶ Κουκ και Υἱοῦ, Ἀδελφῶν Γκιόλιαν και Σ. Σωμάδου (Πλατεία Συντάγματος) και Ἰωάν. Ρέντα (παρὰ τὸν ἡλεκτρικὸν σταθμὸν Ὀμοίας).

Ἐν Πειραιεῖ. Γεν. Πρακτορεῖον, ὁδὸς Φίλωνος, 44, (ἔπισθεν Ἀγίας Τριάδος).

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Μ. Π. Σαλβάγων, ὁδὸς Ἀντωνιάδου, 1 (Ἐκ τοῦ Πρακτορεῖο)

ΕΘΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γενικὸς Διευθυντῆς ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΕΜΠΕΡΙΚΟΣ

ΤΑΧΕΙΑ ΓΡΑΜΜΗ ΕΛΛΑΔΟΣ—ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ

Ὁ νεότευκτος ὑπερωκεάνειος κολοσσὸς

“ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ,,

ἀναχωρεῖ ἐκ Πειραιῶς (μέσφ Καλαμῶν—Πατρῶν) κατ' εὐθείαν διὰ Νέαν Ὑόρκην τὴν 30 Ἀπριλίου

Ἐπίσης τὸ μέγα Ἑλληνικὸν ὑπερωκεάνειον

“ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ,,

ἀναχωρεῖ ἐκ Πειραιῶς μέσφ Καλαμῶν—Πατρῶν κατ' εὐθείαν διὰ Ν. Ὑόρκην τὴν 1 Μαΐου

Ἐπίσης τὸ μέγα ἑλληνικὸν ὑπερωκεάνειον

“ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ,,

ἀναχωρεῖ ἐκ Πειραιῶς μέσφ Καλαμῶν—Πατρῶν κατ' εὐθείαν διὰ Ν. Ὑόρκην τὴν 14 Μαΐου.

Δι' ἐπιδύτας, εἰσιτήρια και περαιτέρω πληροφορίας ἀπευθυντέον:

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ: Πρακτορεῖον Ἐθν. Ἀτμοπλοίας ὁδὸς Ἀπελλοῦ 1. Ἀριθ. τηλ. 320.

ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ: Γενικὸν Πρακτορεῖον Ἐθν. Ἀτμοπλοίας τῆς Ἑλλάδος, ὁδὸς Φίλωνος ἀρ. 44 (ἔπισθεν Ἀγίας Τριάδος). Ἀρ. τηλ. 127.

Οἱ θέλοντες νά ἀσφαλισωσι θέσεις ἀνάγκη νά δηλώσωσι ἐγκαίρως εἰς τὰ Κεντρικὰ Πρακτορεῖα τῆς Ἐταιρίας και εἰς τοὺς κατὰ τόπους ἀνεγνωρισμένους ἀντιπροσώπους.

Ὑποστηρίζοντες τὰ Ἑλληνικὰ ἀτμόπλοια, ὑποστηρίξετε τὴν Σημαίαν ἡμῶν, μεγαλύνετε τὴν Πατρίδα ἡμῶν.